

Täysistunto

Perjantai 12.7.2024 klo 12.00—15.21

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyin maahanmuuttoaikavälillä

Hallituksen esitys HE 53/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 15/2024 vp

Toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetty lakiehdotus on käsiteltävä perustuslain 73 §:n mukaisessa säätämisyjärjestyksessä.

Ensin päätetään valiokunnan ehdotuksesta, että lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi, mihin vaaditaan viiden kuudesosan enemmistö. Jos valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Hyväksymiseen vaaditaan kahden kolmasosan enemmistö. Jos lakiehdotusta ei julisteta kiireelliseksi, päätetään äänten enemmistöllä sen hyväksymisestä lepäämään ensimmäisiin eduskuntavaalien jälkeisiin valtiopäiviin tai hylkäämisestä. — Keskustelu, edustaja Tynkkynen, Oras, olkaa hyvä.

Keskustelu

12.01 Oras Tynkkynen vihr: Kiitos, puhemies! Kävimme tiistaina tässä salissa seitsentuntisen antoisan keskustelun käännytyslaista, ja koen, että se syvensi [Hälinää — Puhemies koputtaa] ainakin omaa ymmärrystäni. Haluan tässä yhteydessä vielä kiittää siitä käydystä keskustelusta. Uskon, että jos näin tärkeästä ja herkästä aiheesta keskusteltaisiin monessa muussa maassa, niin sävy olisi saattanut olla aika paljon rajumpi ja epäasiallisempi.

Venäjän hybridi-vaikuttaminen muun muassa välineellistetyin maahanmuuton keinoin on kompleksinen ja viheliäinen ongelma, ja myöskään ratkaisut siihen eivät ole mustavalkoisia. Sen takia minusta on reilua tunnustaa, että sekä käännytyslain kannattajilla että sitä arvostelevilla on painavia ja perusteltuja argumentteja, ja siksi mielipiteitä molemmin puolin kannattaa kuunnella ja kansanedustajien oikeutta esittää näkemyksiään ja äänestää omien arvojen mukaan pitää kunnioittaa.

Oma näkökulmani käännytyslakiin, niin kuin tiistaisessa keskustelussa kuvasin, lähtee liikkeelle laillisuudesta ja ihmisoikeuksista. Katson, että turvallisuutta pitää vahvistaa ja se pitää tehdä tavalla, joka on yhteensopiva meidän kansainvälisten velvoitteidemme, EU-oikeuden ja perustuslain kanssa. Sitä nyt käsiteltävä käännytyslaki ei valitettavasti tee, ja siksi myöhemmin tänään tulen äänestämään sitä vastaan.

Koska tiistaisessa keskustelussa perustelin kantaani jokseenkin seikkaperäisesti, en nyt tässä yhteydessä halua viedä teidän aikaanne kovin paljon, mutta palaan vielä perustuslakiin. Perustuslaki on meidän lainsäädäntömme peruskivi, ja se on asia, jota kaikkien meidän lainsäätäjien on syytä varjella ja tarvittaessa myös puolustaa. Myös tämänpäiväiseen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

äänestykseen perustuslaki tarjoaa mielestäni meille kansanedustajille hyvät eväät. Perustuslain 29 § toteaa: ”Kansanedustaja on velvollinen toimessaan noudattamaan oikeutta ja totuutta. Hän on siinä velvollinen noudattamaan perustuslakia, eivätkä häntä sido muut määräykset.” Tämä ohjatkoon toimintaamme niin tänään kuin muina päivinä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto, olkaa hyvä.

12.04 Laura Meriluoto vas: Arvoisa puhemies! Käännytyslain vastustajia on syytetty niin sanotusta politikoinnista. Ainakin itselleni kyse on täysin päinvastaisesta. Minulle kyse on niistä perustavanlaatuisista arvoista, joita puolustaakseni olen alun perin lähtenyt mukaan politiikkaan: ihmisarvosta, ihmisoikeuksista, oikeusvaltiosta, myös turvallisuudesta ja ylipäätään siitä, että kaikkia ihmisiä kohdellaan inhimillisesti. Ajattelen, että jos joskus koittaisi sellainen päivä, jolloin olisin valmis heittämään nämä arvot romukoppaan, olisi minun aika siirtyä kokonaan pois politiikasta. Jos hyväksyisin tämän lain, kääntäisin selkäni paitsi turvapaikanhakijoille myös omalle maailmankatsomukselleni. Ehdotan siis tämän lakiehdotuksen hylkäämistä.

Arvoisa puhemies! Suomella on oikeus ja velvollisuus valvoa rajojaan ja turvata kansallista turvallisuutta. Suomen tulee vastata autoritäärisen, kansainvälisestä oikeudesta piittaamattoman ja raakaa hyökkäyssotaa Ukrainassa käyvän Venäjän toimiin. Tämä ei kuitenkaan oikeuta tai edellytä hylkäämään Suomen omaa oikeusvaltiota, perustuslain keskeisiä ratkaisuja ja sitoutumista kansainväliseen oikeuteen. [Hälinää]

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Meriluoto, odotatteko hetken? — Täällä salissa on häiritsevää taustahälinää. Pyytäisin siirtämään muut keskustelut salin ulkopuolelle. — Olkaa hyvä, edustaja Meriluoto.

Kiitos, puhemies! — Välineellistäminen ei ilmiönä ole uusi. Maahanmuuttoa on käytetty eri vuosikymmeninä poliittisen vaikuttamisen välineenä. Venäjä on lisännyt tämän keinon käyttöä osana laaja-alaisen vaikuttamisen työkalupakkiaan. Välineellistäminen on osa laajempaa strategiaa, jolla pyritään epävakauttamaan liberaaleja demokratioita.

On syytä muistaa, että perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen, luja oikeusvaltio ja tukeutuminen kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään ovat itsessään turvallisuuskysymyksiä, joiden merkitys on vakiintuneesti tunnustettu kotimaisessa turvallisuuspolitiikassakin, kuten tuoreessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa. Tämä lakiesitys on ilmeisessä ristiriidassa ainakin ehdottoman palautuskiellon, oikeuden elämään, kidutuksen ja muun epäinhimillisen kohtelun kiellon, joukkokarkotusten kiellon, oikeusturvan ja oikeuden tehokkaisuuden oikeussuojakeinoin ja turvapaikkaoikeuden kanssa sellaisina kuin ne on suojattu muun muassa Suomen perustuslaissa, Euroopan ihmisoikeussopimuksessa, pakolaisten oikeusasemaa koskevassa sopimuksessa, kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevassa sopimuksessa, YK:n kidutuksen vastaisessa sopimuksessa ja Euroopan unionin peruskirjassa sekä näitä koskevassa tulkintakäytännössä. Oikeudellisesti asema on siis yksinkertainen ja kiistaton.

Suomea sitovat kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet ovat erottamaton ja kiinteä osa nykyistä kotimaista perusoikeusjärjestelmää ja Suomen valtiosääntöä. Tämä on yksi Suomen perusoikeusjärjestelmän sekä yleensä perustuslain ja valtiosäännön keskeisistä perus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

ratkaisuihin. Eduskunnan ei siten tulisi hyväksyä esitystä perustuslain 73 §:n 1 momentissa tarkoitettuna rajattuna poikkeuksena perustuslakiin.

Arvoisa puhemies! Esitetyn keinon sijaan Suomella on mahdollisuus vastata tilanteeseen oikeusvaltion tavoin eli toimimalla toisin kuin Venäjä. Välineellistetyn maahantulon mahdolliseen jatkumiseen tai lisääntymiseen on mahdollista vastata tehokkaalla turvapaikkamenettelyllä — ilmeisen perusteettomien hakemusten nopeutetut menettelyt, tutkimatta jättämiset ja rajamenettelyn käyttö mukaan lukien — panostamalla hakemusten käsittelyyn ja vastaanottojärjestelmään, perustamalla tarvittaessa järjestelykeskuksia sekä hyödyntämällä EU:n turvapaikkalainsäädännön mahdollistamaa jäsenvaltioiden, EU:n turvapaikkaviraston ja Euroopan raja- ja merivartioston tukea. Jäsenvaltio voisi myös pyytää lupaa erityisiin toimiin, kuten tietyistä menettelysäännöksistä joustamiseen. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 78 artiklan 3 kohdan mukaan, jos kolmansien maiden kansalaisten äkillinen joukoittainen maahantulo aiheuttaa jäsenvaltiossa hätätilanteen, neuvosto voi komission ehdotuksesta hyväksyä väliaikaisia toimenpiteitä jäsenvaltion hyväksi. Myös vastikään hyväksytty EU:n turvapaikkajärjestelmän laaja kokonaisuudistus, mukaan lukien niin sanottu kriisiasetus, tarjoaa jatkossa keinoja nimenomaan välineellistetyn maahantulon tilanteisiin vastaamiseksi sallimatta kuitenkaan turvapaikanhaun estämistä.

Arvoisa puhemies! Näennäinen vaihtoehtottomuus, kireä ja painostava keskusteluilma-piiri sekä oikeusoppineiden vähättely ovat olleet leimallinen osa käännetyksien käsittelyprosessia. Keskustelu on saanut jopa farssimaisia piirteitä, kun esimerkiksi hallituspuolueen eduskuntaryhmän puheenjohtaja halusi julkisesti rangaista väärinajattelevia sotilasarvon viemisellä. Tällainen käyttäytyminen on mielestäni häpeällistä koko tälle instituutiolle, ja jokaisen tässä salissa istuvan edustajan tulisi pohtia, onko tämä se suunta, johon haluamme demokraattista päätöksentekoa viedä.

Ja mitä tulee itse tähän lakiehdotukseen, toistan vielä, että hallintovaliokunnan mietinnössä esitetyt vähäiset täsmennykset lakiehdotukseen ovat kokonaisuuden kannalta merkitykseltään marginaalisia eivätkä vaikuta arvioon esityksestä. Esitys on perusratkaisultaan syvästi ongelmallinen suomalaisen oikeusvaltion kannalta, eikä sen toimivuudesta tavoitellulla tavalla ole takeita. Eduskunnan ei tulisi hyväksyä sitä missään sääätämisyjärjestyksessä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

12.10 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Minulle yksi tärkeimmistä syistä lähteä mukaan puoluepolitiikkaan vuonna 2012 oli nousevan rasismin vastustaminen. Tätä ennen olin vuosia tutkijana ja kansalaisaktivistina seurannut, kuinka rasismi vahvistui suomalaisessa yhteiskunnassa sekä arkipäivän rasismien että rakenteiden kautta. Rasismin normalisoitumista vauhditti sen leviäminen osaksi myös muiden kuin avoimesti maahanmuuttoa vastustavien puolueiden agenda, ja sama on tapahtunut muissa Pohjoismaissa. Tanska on tästä räikeimpiä esimerkkejä. Seurasin myös tutkijana 2015—2016 turvapaikanhakijoiden tilannetta ja siihen liittyvää mediakeskustelua. Turvapaikanhakijat esitettiin silloinkin turvallisuushakiksi. Toisin oli 2022, kun Suomi muiden Euroopan maiden tavoin vastaanotti ukrainalaisia pakolaisia, juuri niin kuin pitikin. Kansallista turvallisuutta näyttääkin uhkaavan suomalaisen yhteiskunnan yhä syvenevä rasismi, joka määrittelee turvallisuushan vakavuuden hätää kärsivien taustan ja ihonvärin mukaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

Arvoisa puhemies, en 12 vuotta sitten osannut arvata, kuinka pitkälle rasismien normalisoituminen, jonka keskeisenä elementtinä on ihmisoikeuksien ja kaikkien yhtäläisen ihmisarvon kiistäminen, voisi mennä. Ja nyt olemme tässä. RKP:n ja SDP:n siunauksella olemme säättämässä historiallista käännetytlakia, jonka hyväksyvät tietävät sen rikkovan ihmisoikeussopimuksia ja omaa perustuslakiamme. Ollaan hyväksymässä laki, jota valtiosääntöoikeuden asiantuntijoiden mukaan ei pitäisi voida hyväksyä.

SDP on laittanut kaiken valtansa peliin, jotta ryhmän enemmistö äänestäisi ihmisoikeuksia vastaan. [Kimmo Kiljunen: Ei pidä paikkaansa! — Välihuutoja sosiaalidemokratien ryhmästä] Tämä siitä huolimatta, että tämä puolue lupasi ennen eduskuntavaaleja ja uudemman kerran ennen eurovaaleja olla vahvin vastavoima äärioikeistoa vastaan. Ääni sosiaalidemokraateille piti olla ääni ihmisoikeuksien puolustamiselle. [Kimmo Kiljunen: Niin onkin!] Toisin kävi.

Arvoisa puhemies! Käännetytlakiesitys on räikeässä ristiriidassa ehdottoman palautuskiellon, oikeuden elämään, kidutuksen kiellon, joukkokarkotuskiellon, oikeusturvan ja oikeuden tehokkaisuuden oikeussuojakeinoihin sekä turvapaikkaoikeuden kanssa. Ehdotus rikoo sellaisiakin ihmisoikeusvelvoitteita, joista poikkeaminen ei ole sallittua missään olosuhteissa. Poikkeuslakimenettely ei ratkaise ristiriitaa ihmisoikeussopimusten kanssa.

Arvoisa puhemies! Koko tämän prosessin ja tiistain eduskuntakäsittelyn ajan turvapaikan hakeminen sinällään on esitetty kansalliseksi turvallisuushakiksi. Ongelma syvenee entisestään, kun perustellaan tilanteen vakavuutta epämääräisillä heitoilla potentiaalisista tulijamääristä ja tämän määrän yhteiskuntaa horjuttavista vaikutuksista. Hallituksen toimet ja hallintovaliokunnan mietintö kohdistuvat nimenomaan turvapaikanhakijoihin, ja siksi on ristiriitaista väittää, että käännetytlaki ei liittyisi nimenomaan maahanmuuttopolitiikkaan. On myös selvää, että erityisesti hallituspuolue perussuomalaiset on aina tähännyt juuri rajojen sulkemiseen ja turvapaikanhaun estämiseen. Nyt RKP ja SDP mahdollistavat tämän pitkäaikaisen tavoitteen toteutumisen ja vielä painostamalla omia edustajiaan hyväksymään lain. [Johannes Koskinen: Mihinkä ne kokoomus ja keskusta meni?] Ja RKP vielä ilman yhtäkään salipuheenvuoroa, jossa olisi perusteltu huolellisesti, miksi ihmisoikeuksia halutaan tietoisesti polkea ja oikeusvaltiota murentaa. Jos näin historiallista lakia kannattaa, pitäisi olla rohkeutta ja selkärankaa seistä täällä puhujapöydässä ja selittää Suomen kansalle, miksi jälleen kerran on tehnyt tällaisen valinnan.

Arvoisa puhemies! On yleistä, että valtiot — niin autoritääriset valtiot kuin länsimaat — perustelevat syvälle perus- ja ihmisoikeuksiin kajoavia toimia kansallisella turvallisuudella. Turvallisuus saatetaan poliittisissa puheenvuoroissa esittää jopa tärkeimmäksi ihmisoikeudeksi, vaikka on epäselvää, mihin ihmisoikeuteen tällöin viitataan. Turvallisuuden ja ihmisoikeuksien asettaminen vastakkain on poliittinen strategia, jolla pyritään horjuttamaan yksilön oikeuksia. Tosiasia on, että turvallisuus on sisäänrakennettu ihmisoikeusjärjestelmään yhtenä hyväksyttävänä rajoitusperusteena, mutta kansallisen turvallisuuden nimissä ei voi tehdä tyhjäksi perus- ja ihmisoikeuksia. Olennaista on, että kansallinen turvallisuus ei saa olla taikasana, jonka nojalla valtaapitävät voivat tehdä mitä tahansa, kuten luopua kunnioittamasta jokaiselle kuuluvia keskeisiä ihmisoikeuksia ja oikeusvaltion peruslähtökohtia.

Arvoisa puhemies! Ihmisoikeuksien puolustamisessa on kyse meidän kaikkien oikeuksien puolustamisesta. Ihmisoikeudet ovat jakamattomia ja yhtäläisiä, ne kuuluvat meille kaikille. Kun nyt annetaan vihreää valoa ihmisoikeuksien polkemiselle käännetyslain muodossa, annetaan samalla vaarallinen ennakkotapaus. Kuten edustaja Kontula perustus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

lakivaliokunnan lausunnon jälkeen sanoi: ”Kun seuraavan kerran meitä koettelee vakava kriisi, ja niitä valitettavasti maailmassa riittää, poliitikkojen tekee taas mieli luistaa ihmis-oikeuksista, ja silloin kaivetaan perustuslakivaliokunnan lausunto ja tämä lakiesitys esiin. Ja kuka tietää kenen oikeuksista silloin on kyse.”

Arvoisa puhemies! Historia on opettanut, että ihmisoikeudet ja jakamaton ihmisarvo eivät usein murene kertarysäyksellä mielivallan toimesta, vaan pitkäaikaisen prosessin tuloksena pala palalta tietojen päätösten seurauksena. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne, olkaa hyvä.

12.17 Atte Harjanne vihr: Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen ongelmallisuutta käytiin pitkine perusteluineen läpi kattavasti jo tiistaina, ja en lähde niitä nyt kaikkia tässä toistamaan. Kolme edellistä puheenvuoroa niitä myös kattavasti toivat esiin. Totean vain, etten edelleenkään usko tämän lain toteuttavan tehokkaasti tarkoitustaan vastata Venäjän pyrkimykseen vaikuttaa ja horjuttaa tätä maata. Se on oikeudellisesti ongelmallinen, se on oikeudellisesti loikka tuntemattomaan, ja pahimmillaan hyvinkin vaaralliseen sellaiseen. Tämä laki ei ole Suomen etu tai paranna Suomen turvallisuutta. Tästä voi olla montaa mieltä, ja tässä on kuultu erilaisia perusteluita pitkin tätä viikkoa, mutta itse tätä prosessia seuranneena olen tullut tähän johtopäätökseen.

Arvoisa puhemies! Esitetyn lain lukuisista ongelmista johtuen esitän, ettei tätä lakiesitystä julisteta kiireelliseksi. Samalla kannatan edustaja Meriluodon hylkäsesitystä.

Arvoisa puhemies! Minäkin haluan sanoa muutaman sanan tästä keskustelukulttuurista: Se on äärimmäisen tulehtunut tässä maassa juuri nyt. Tässä salissa vallitsee laaja yhteinen näkemys siitä, millainen terrorivaltio meidän itärajamme takana on, ja halu etsiä keinoja, joilla tämän valtion pahat tahdot, pahat toimet ja likaiset temput tehdään toimimattomiksi. Nyt tämän lakiesityksen yhteydessä tässä maassa on käyty sen tyyppistä keskustelua, jossa kyseenalaistetaan tätä lakiesitystä kritisoivien — perustellusti kritisoivien — ihmisten isänmaallisuus. Ja kuten täällä edustaja Meriluoto totesi, niin totta tosiaan toiseksi suurimman hallituspuolueen, sisäministeripuolueen, eduskuntaryhmän puheenjohtaja vihjaili, että minun pitäisi saada rikoslain mukainen rangaistus, sotilasarvon riisuminen, siitä, että olen tässä salissa eri mieltä hänen kanssaan. Nyt ollaan sellaisilla vesillä, että katsoisin pääministeri Orpoon, jos hän tuossa istuisi, ja pyytäisin ehkä, riippumatta siitä, miten tämä äänestys lopulta tulee menemään, pitämään omassa asemassaan jonkinlaisen puheenvuoron tai kannanoton, jolla saataisiin järjellisille urille tätä täysin kiertoradalle lähtenyt tulehtunut keskusteluilmapiiriä, joka jakaa ja hajottaa tätä maata.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Zyskowicz, olkaa hyvä. [Välihuutoja — Puhemies koputtaa]

12.20 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa herra puhemies! Arvoiset Suomen kansan edustajat! Aivan aluksi haluan kiittää hallintovaliokunnan puheenjohtaja Peltokangasta ja koko hallintovaliokuntaa tämän puheena olevan lakiesityksen hyvin asiallisesta ja rakentavasta käsittelemisestä. Erityisesti haluan kiittää edustajia Virta ja Meriluoto, jotka lakiesitystä vastustavat, koska he eivät valiokunnan työssä millään tavoin hidastaneet tai muulla tavoin heittäneet kapuloita rattaisiin valiokunnan tärkeään työhön.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

Herra puhemies! Tässä laissa on kysymys siitä, onko demokraattisella oikeusvaltiolla Suomella mahdollisuus pyrkiä välttämättömin keinoin torjumaan ja estämään häikäilemättömän, sotaa käyvän roistovaltio Venäjän hybridihyökkäystä Suomea vastaan, sellaista hybridihyökkäystä, jossa Venäjä käyttäisi kolmansien maiden kansalaisten työntämistä Suomen rajalle aseena Suomea vastaan. Tämän lain ensisijainen tavoite on tietysti pyrkiä ennaltaehkäisemään tällaista toimintaa. Kaikki toivomme, että lakia ei koskaan jouduta soveltamaan. Kaikki ne keinot, joita edustaja Meriluoto ja monet muut ovat sanoneet vaihtoehtoisiksi keinoiksi ja joita EU-oikeus esimerkiksi tarjoaa, merkitsevät Suomeen jo saapuneiden ihmismäärien hallitsemista. Mikään niistä keinoista ei mahdollista torjuntaa ja estämistä. Tämä on varmasti jo tiistainkin keskustelun perusteella tullut kaikille selväksi.

Tätä lakiesitystä voi [Eva Biaudet'n välihuuto] asiallisin perustein vastustaa. Voi olla sitä mieltä, niin kuin moni onkin, että kansainvälisen suojelun hakeminen Suomen rajalla kaikissa tilanteissa — vaikka olisi kyse siitä, että Venäjä väärinkäyttää oikeutta — on kuitenkin tärkeintä. Voi olla sitä mieltä, niin kuin moni onkin, että kaikkein tärkeintä on se, että Suomi ei missään olosuhteissa säädä lakeja, jotka todennäköisesti olisivat ristiriidassa kansainvälisen oikeuden ja EU-oikeuden nykytulkintojen kanssa. Lain vastustajia ei pidä leimata ja syyllistää tavalla, jota netin törkykirjoittelu on täynnä. He eivät ole maanpettureita, he eivät ole Putinin asialla, he eivät ole epäisänmaallisia. On niin paljon hyviä perusteita tämän lain puolesta, että asiattomia perusteluita lain vastustajia kohtaan ei pidä käyttää.

Tässä edustaja Harjanne vetosi sen puolesta, että keskustelu olisi asiallista ja sellaista kuin pitääkin. Kun näin vetositte, en voi olla ihmettelemättä vihreiden tässä asiassa verkossa käynnistämää mainoskampanjaa. Tämän kampanjan ensimmäinen virke, tämän mainoksen ensimmäinen virke kuuluu seuraavasti: ”Emme hyväksy käännetytlakia, joka heittää suomalaisen oikeusvaltion sekä ihmisoikeudet romukoppaan.” [Oikealta: Oho!] Uudestaan: ”Emme hyväksy käännetytlakia, joka heittää suomalaisen oikeusvaltion sekä ihmisoikeudet romukoppaan.” Edustaja Harjanne, onko tämä sitä asiallista keskustelua, jota edellisessä puheenvuorossanne peräänkuulutitte? [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] Tämä on vihreiden verkossa pyörivä mainoskampanja, ja tällaista törkyä te levitätte. [Sofia Virta pyytää vastauspuheenvuoroa] Todellako tällä lailla heitetään romukoppaan suomalainen oikeusvaltio ja ihmisoikeudet? Todellako? Voisi kysyä, miten te kehtaatte. Herra puhemies, tämä on niin törkeätä tekstiä, että kun olin edustaja Tynkkysen kanssa A-studiossa toissa päivänä, niin edustaja Tynkkynen, joka kuuluu vihreiden asialliseen siipeen, yritti kiistää, että näin olisivat vihreät väittäneet. Minulla on tässä sen keskustelun litterointi, jos edustaja Tynkkynen [Leena Meri: Oras Tynkkynen!] tai joku muu haluaa tästä asiasta ryhtyä kanssani väittelemään.

Arvoisa puhemies! Mitä oikeusvaltioon tulee, niin haluan lainata Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa yhdeksän vuotta toimineen ja sitä ennen Suomen korkeimman oikeuden presidenttinä toimineen, erään Suomen kaikkein arvostetuimman juristin tekstiä Verkkouutisissa 1.7. ”Koskelo muun muassa varoitti käyttämästä oikeusvaltion käsitettä lyömäaseena poliittisessa keskustelussa ja piti perusteltuna kysymystä siitä, eikö Suomella tosiaan olisi mitään sallittuja keinoja torjua tilannetta, jossa vieras ja vihamielinen valtio syöttäisi tuntemattomia ihmisiä rajan yli kuinka paljon tahansa.” Täällä on toinenkin hyvä sitaatti, jonka meinasin lukea, mutta kello käy, niin että mennään eteenpäin.

Täällä edustaja Meriluoto on vastustanut tätä lakia muun muassa sillä perusteella, että meillä on muita keinoja, kuten rajamenettelylaki. Samaan viittasi edustaja Kontula aamun

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

televisiossa. Mutta tiedätekö, mitä, hyvät kollegat? Kun tämä laki säädettiin, siis tämä rajamenettelylaki, mihin he nyt vetoavat, tässä samassa salissa noin kuukausi sitten, koko vasemmistoliitto vastusti tätä lakia. Edustaja Meriluoto esitti sen hylkäämistä ja myös vajaa puolet vihreistä, jotka myös vetoavat tähän rajamenettelylakiin, esittävät lain hylkäämistä ja tietysti edustaja Biaudet kanssa. [Välihuutoja]

Arvoisa puhemies! Lopuksi lainaan eduskunnan oikeusasiamiestä. Ensin lainaan Suomen perustuslain 109 §:ää: ”Tehtävänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.” Ja mitä hän sanoo? Lainaan, Helsingin Sanomat 10.7.: ”Olen selostanut lausunnossani esimerkein,” — siis perustuslakivaliokunnalle — ”että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntö muuttuu jatkuvasti ja siihen voidaan myös vaikuttaa.” Ja, herra puhemies, aivan lopuksi oikeusasiamieheltä sitaatti — ja te kaikki tiedätte, että minä en ole hänen kanssaan aina ollut samaa mieltä. [Puhemies koputtaa] En esimerkiksi pidä perustuslaillisena ongelmana sitä, että tunneilla oppilailta [Puhemies koputtaa] kielletään kännykän käyttö. Mutta sitaatti oikeusasiamieheltä: ”Oikeusvaltiosta ei voida ’huolehtia’ sellaisella tavalla, että oikeusvaltio menettää täysivaltaisuutensa ja kansallisen turvallisuutensa, jolloin se ei voi huolehtia jäsenistään, mikä on oikeusvaltionkin perimmäinen tehtävä.” — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Koska edustaja Harjanteelle esitettiin suora kysymys, myönnän hänelle minuutin mittaisen vastauspuheenvuoron, minkä jälkeen jatkamme toistaiseksi listan puheenvuoroilla. — Edustaja Harjanne, olkaa hyvä.

12.29 **Atte Harjanne vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole ihan varma, mihin kysymykseen edustaja Zyskowicz varsinaisesti vastausta odotti. Selvää on, että tästä kyseisestä lakiesityksestä on oikeusoppineiden toimesta aivan poikkeuksellisella tavalla, mukaan lukien perustuslakivaliokunnalle annetut lausunnot, annettu erittäin, erittäin voimakasta kritiikkiä. Vastaavaa ei ainakaan minun poliittisella historiallani, edustaja Zyskowiczin historia on hieman pidempi... [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] Ja silloin myös... [Vilhelm Junnila: Entä vihreiden mainos!] — Arvoisa puhemies, saanko puhua? — Poliittisessa keskustelussa on mielestäni ihan perusteltua silloin myös todeta, minäköistä oikeudellista kritiikkiä tämä on saanut ja mitä se pahimmillaan voi tarkoittaa, että perustuslakia on lähdetty tällä tavalla tulkitsemaan ja että tietoisesti tehdään lainsäädäntöä, joka rikkoo kansainvälisiä sopimuksia ja EU-oikeutta. Tämä on se keskustelu, jota tässä on käyty.

Rajamenettelylaista totean vielä sen verran, että siihen esitettiin muutosesityksiä [Puhemies koputtaa] ja sitten varmaan sekä vasemmistossa että meillä oli ihmisillä eri näkemyksiä siitä, [Puhemies koputtaa] olivatko ne riittäviä, oliko se esitys siedettävissä ja oliko se hyväksyttävissä sitten lopullisessa muodossaan vai ei. [Puhemies koputtaa] Mutta tässäkin on hyvä olla tarkkana.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

12.30 **Aki Lindén sd:** Arvoisa herra puhemies! Itse en aio tässä puheenvuorossani syyttää ketään. Olin hyväksyttävästä, henkilökohtaisesta syystä pois tiistain keskustelusta, mutta luin koko sen seitsemäntuntisen keskustelun pöytäkirjan läpi ja uskon, että varmasti kaikki

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

kansanedustajakollegat ovat kukin omien arvojensa ja näkemystensä mukaisesti siinä puhuneet.

Puheenvuoroni idea on se, että haluan kertoa omakohtaisen näkemykseni, joka on myös hyvin yleinen, sanoisin, vallitseva, puolueessamme SDP:ssä, ja se on se, että me, jotka arvostamme erittäin korkealle ihmisoikeuksia, perusoikeuksia, vastustamme rasismia, vastustamme kiihkonationalismia, vastustamme asiatonta keskustelua maahanmuuttajista, voimme tämän lain hyväksyä sen jälkeen, kun sitä muutettiin hallintovaliokunnan kahdessa käsittelyssä melko perusteellisesti, ja keskeiset johtopäätökseni tästä ovat seuraavat:

Itselleni esimerkiksi Kaarlo Tuorin kirjoittama kirja Sosiaalioikeus, joka ilmestyi vuonna 1995, oli kymmenen vuoden ajan aivan keskeinen käsikirja, jossa käsiteltiin silloin uuden perustuslain TSS-oikeuksia — sillä toimialalla, jolla toimin terveydenhuollossa, on kysymys nimenomaan hengestä, terveydestä ja perusoikeuksista — niin siinä kirjassa niitä asioita oli erittäin hienosti eritelty.

Vaikeissa asioissa me joudumme punnitsemaan erilaisia hyvyysarvoja toisiinsa — niin me jouduimme tekemään koronarajoitustenkin aikana. Tämän lakiesityksen 6 §:ssä, joka käsittelee tätä äärimmäistä tilannetta, todetaan seuraavaa: ”Maahan tunkeutuminen väkivaltaa tai henkilöiden suurta lukumäärää hyväksikäyttäen voidaan välittömästi valtakunnanrajalla torjua ilman 5 §:ssä tarkoitetun tapauskohtaisen arvion tekemistä, jos se on välttämätöntä ihmisten hengen ja terveyden varmistamiseksi ja jos menettelyä voidaan kokonaisuutena arvioiden pitää puolustettavana.” Edelleen tämän lain 3 §:ssä asetetaan erittäin korkea kynnys tämän lain käyttöönotolle, eli 2 momentin kohtien 1, 2, 3 ja 4 tulee kaikkien täytyttyä yhtä aikaa. En siteeraa niitä kaikkia, mutta sen 2 momentin kakkoskohdan tässä mainitsen, eli jos kysymys on siitä, että vaikuttaminen vaarantaa vakavasti Suomen täysivaltaisuutta tai kansallista turvallisuutta.

Itse olen sitä mieltä, että kun me joudumme punnitsemaan näin vakavaa asiaa sitä tilannetta vasten, jonka tämä laki mahdollistaa, että me pystymme osoittamaan kuitenkin maamme muilla rajoilla paikkoja, joissa kansainvälistä suojelua tarvitseva henkilö voi jättää turvapaikkahakemuksen, mutta esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, joka koko tämän lain idea on, niin kuin sen otsikossa ja 1 §:ssä todetaan, kun kyse on vieraan valtion Suomeen kohdistamasta vaikuttamisesta, joka tapahtuu maahantulijoita hyväksikäyttämällä, niin kyllä meillä pitää olla keinoja — konkreettisestihan me kaikki tiedämme, mistä valtiosta tässä on kysymys — ja tämä on siis sillä tavalla rajattu ja kynnys sen soveltamiselle on erittäin, erittäin korkea. Kun itse punnitsen näitä tärkeitä arvoja, henki, terveys ja muut, niin kyllä minulla vaaka kallistuu sille puolelle, että tämä on hyväksyttävissä eikä tule tuotamaan itselleni mitään omantunnon ongelmia.

Arvostan erittäin korkealle huippujuridiikan asiantuntijoiden tässä yhteydessä esittämää kritiikkiä. Useat järjestöt ja yksittäiset henkilöt ovat myös minuun olleet tietenkin yhteydessä tässä asiassa, mutta kun luen tämän lain ja tähän liittyvät perustelut läpi ja mietin sen tarkkarajaisuutta, sitä korkeaa kynnystä, joka on sen käyttöönotossa, sitä, että hallintovaliokunnan käsittelyssä tähän saatiin eduskunnan lukko — käytän nyt tällaista sanontaa, tarkoitan tällä sitä valiokuntien käsittelyä — sitten tässä on otettu mukaan myös uutena asiana nämä poikkeustilanteet kaikkein haavoittuvimpien osalta ja sitten tämä on enintään kuukauden kulloisessakin tilanteessa voimassa, niin tämän puolesta oleminen ei ole itselleni vaikeata.

Lopuksi haluan vielä todeta, että toimin erittäin pitkään virkamiehenä vaativalla toimialalla ja minun on vaikea ajatella, että kun on konkreettisesta asiasta kysymys, niin suhtau-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

tuisin siihen niin, että vastustan sitä, kun näen siinä puutteita, enkä välitä siitä, mitä sen jälkeen tapahtuu. [Eva Biaudet'n välihuuto] Mitä oikeasti tapahtuisi, jos meillä ei tätä lakia olisi voimassa? Siitä saattaisi seurata erittäin suuria ongelmia, ja siinä tilanteessa sitten todettaisiin, että no, tämä nyt on jonkun muun vika, kun en siihen voi kuitenkaan itse vaikuttaa.

Korkeasta iästä on joskus paljon haittaa, mutta voi siitä olla ehkä jotain hyötyäkin. Olin aikanaan Martti Ahtisaaren alueellisen valitsemiskampanjan Varsinais-Suomen kansalais-toimikunnan varapuheenjohtaja ja seurasin sen takia erittäin tarkasti silloisia vaalikeskus-teluja siellä keväällä 94, ja muistan elävästi sen tilanteen, kun häneltä vaalitentissä kysyt-tiin — silloin oli eri tilanne, nyt en vedä suoraa analogiaa, mutta Neuvostoliiton hajoami-sen seurauksena me viranomaiset, jollainen itsekkin olin lääninhallituksessa virkamiehenä, olimme valmistautuneet niin sanottuun hallitsemattomaan maahanmuuttoon, puhuttiin jopa puolesta miljoonasta ihmisestä, silloin ei ollut kysymys välineellisestä maahanmuu-tosta vaan siitä, että sieltä alkaisi ihmisiä hätätilanteessa vyöryä Suomeen — tulevalta pre-sidentti Ahtisaarelta kysyttiin televisiotentissä, mitä tekisitte tällaisessa tilanteessa. Vas-taus oli jämäkkä: ”Sitä varten meillä on Rajavartiolaitos.” No, tähän ei tietysti ole vielä pitkä vastaus ja mitä Rajavartiolaitos konkreettisesti tekisi, mutta tämä on jäänyt mieleeni. Pyysin jo vuosia sitten päätoimittaja Jouko Jokiselta, löytyisikö tämä klippi Ylen arkistoi-sta. Sitä ei löytynyt, mutta halusin sen tässä yhteydessä todeta, että minusta voi olla rauhan puolesta, voi olla sitä mieltä, että me tarvitsemme tarvittaessa joskus voimakkaitakin ottei-ta, kun tilanteet oikein kärkeviksi meidän rajoillamme käyvät.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Andersson, Li, olkaa hyvä.

12.38 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Kuten on todettu keskustelussa, tämä laki on ristiriidassa Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ja EU-oikeuden kanssa. Palautuskielto, joka velvoittaa turvapaikkahakemusten vastaanottoon ja asianmu-kaiseen käsittelyyn, pohjautuu useisiin eri kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja on kansainvälisessä oikeudessa ehdoton sääntö.

Keskustelussa käännytyslaista on usein todettu, että kansainväliset ihmisoikeussopi-mukset luotiin toiseen maailmanaikaan. Sopimukset tehtiin aikana, jolloin koko Eurooppa yritti saada elämää palaamaan raiteilleen maanosan tuhonneiden sotien jälkeen. Sopimuk-set myös laadittiin aikana, jolloin Euroopassa oli poikkeuksellisen paljon pakolaisia ja kes-kitysleirien kauhut olivat osoittaneet pahimmalla mahdollisella tavalla, mihin ihmisten epäinhimillistäminen ja ihmisryhmien demonisointi voi johtaa. Vaikka elämme monella tapaa jännitteisiä ja vaikeita aikoja myös nyt, niin minulla ei olisi pokkaa väittää, että tilan-teemme nyt on vaikeampi kuin Euroopassa 1940- ja 1950-luvuilla. [Eduskunnasta: Onko joku väittänyt?] Ihmisoikeussopimukset on tehty kestämään aikaa ja poliittisia vaihteluja. [Välihuuto] Juuri se on niiden tarkoitus. Ne luovat raamit poliittiselle vallalle, ne asettavat rajoituksia meidän kaikkien perusoikeuksien ja vapauksien suojaamiseksi. Päättäjät eivät saa astua näiden rajojen yli, ja ne myös antavat päättäjille positiivisia velvollisuuksia.

Tämä ei tietenkään tarkoita, etteivät sopimukset ja oikeuskäytäntö eläisi ajassa. Niin EU-oikeuden kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen tulkinnat ja sovellukset elävät ja ke-hittyvät uusien tilanteiden ja oikeuskäytännön kautta, kun EU-tuomioistuin ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuin antavat ratkaisujaan. Keskeistä tämän esityksen kannalta on se, että mikään olemassa olevassa oikeuskäytännössä ei anna aihetta tulkita, että tämä halli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

tuksen esittämä laki olisi EU-oikeuden tai kansainvälisen oikeuden valossa hyväksyttävissä.

Valko-Venäjän, Puolan ja Liettuan vuonna 2021 alkaneessa rajakriisissä Valko-Venäjän viranomaiset ovat todistetusti ohjanneet siirtolaisia rajalle ja jopa lennättäneet heitä maahan muualta. Näistä tapauksista löytyy oikeuskäytäntöä niin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimesta kuin EU-tuomioistuimesta. Mikään näistä oikeustapauksista ei siis viittaa siihen, että tämä Suomen esittämä ratkaisu olisi hyväksyttävissä. Päinvastoin. Puola on saanut EIT:ltä langettavia päätöksiä ihmisten käännättämisestä rajalla. Liettua oli ottanut käyttöön poikkeusololainsäädäntöä vastatakseen välineellistettyyn maahantuloon, ja Liettuan lainsäädäntö todettiin EU-tuomioistuimessa EU-oikeuden vastaiseksi. Ja viimeksi helmikuussa EU-tuomioistuin on todennut Puolan osalta, että summittaiset käännetykset rajalta eivät ole EU-oikeuden mukaisia.

Näiden esimerkkien lisäksi EU:ssa hyväksyttiin huhtikuussa unionin uusi maahanmuuttolainsäädäntökokonaisuus, ja tämän paketin yhtenä osana oli kriisi- ja poikkeustilanteissa sovellettava asetus, jonka yhteydessä on erikseen mainittu välineellistetty maahanmuutto. Myöskään tässä paketissa ei ole mitään, mikä antaisi tukea Suomen hallituksen esittämän mallin hyväksyttävyydelle. Päinvastoin, tässä painotetaan palautuskiellon ja turvapaikkahakuoikeuden kunnioittamista. Tämän paktin tähän tilanteeseen esittämä työkalu on mahdollisuus käsitellä kaikki turvapaikkahakemukset rajamenettelyn puitteissa, mikä siis tarkoittaa, että turvapaikkahakemukset otetaan vastaan, mutta käsitellään nopeutetussa menettelyssä rajan läheisyydessä. [Ben Zyskiewicz: Rajamenettelyähän te vastustatte!] Ja tähän voisi olla yksi keino, siis poikkeuksellisissa tilanteissa nopeutetusti ottaa käyttöön tämä maahanmuuttopaktin keino rajamenettelyn laajentamisesta.

Toinen EU-oikeudessa jo nykyään löytyvä keino on komission mahdollisuus esittää ratkaisuja tilanteessa, jossa jäsenmaa joutuu laajamittaisen maahantulon kohteeksi. Puolan ja Liettuan tapauksissa komissio esitti tällaisia ratkaisuja, eikä tähänkään pakettiin sisältynyt mitään sen kaltaista, kuin mitä Suomen hallitus nyt esittää. Sen sijaan nämä ehdotukset pohjautuivat turvapaikkahakemusten keskittämiseen tietyille rajanylityspisteille, joustoihin käsittelyajoissa sekä rajamenettelyn laajempaan mahdollistamiseen. — Ja edustaja Zyskiewicz, rajamenettelyynkin sisältyy lukuisia ongelmia ihmisten perusoikeuksien näkökulmasta. Siksi meidän mielestämme sitä pitäisi käyttää vain tilanteissa, joissa hakijamäärät kasvavat hallitsemattomasti ja kyse on poikkeustilanteesta, ei siis normaalioloissa, normaalina osana meidän turvapaikkaprosessia. Tämä on ollut se ongelma niin hallituksen esityksessä kuin laajemmin tässä maahanmuuttopaktin muissa työkaluissa.

No, tästä pääsemme hallituksen käännetykslakiesityksen seuraavaan keskeiseen ongelmaan. Minun mielestäni kukaan ei ole millään tavalla vakuuttavasti pystynyt perustelemaan juuri sitä, millä tavalla ja miten useampi tuhat itärajan yli tullutta turvapaikanhakijaa uhkaa Suomen täysivaltaisuutta eli itsenäisyyttä. [Sanna Antikaisen välihuuto] Olemme kaikki samaa mieltä siitä, että Venäjän viranomaisten toiminta on täysin tuomittavaa, mutta silti kysymykseen, miksi muualta Venäjän kautta Suomeen tulleet turvapaikkaa hakevat henkilöt muodostavat uhan meidän itsenäisyydellemme samalla, kun venäläisille voidaan avata rajaliikenne, tähän kysymykseen on jäänyt vastaamatta. Tämä on koko lakiesityksen peruslähtökohta, mutta tätä uhkaa ei avata, ei perustella missään. Ihmissalakuljettajien tai viranomaisten sekaantuminen ihmisten kuljettamiseen rajalle ei tarkoita, etteikö ihmisillä voisi olla peruste tai tarve turvapaikalle tai että ihminen itse — siis se ihminen — muodostaa meille uhan. Itärajan yli tulleille hakijoille on myönnetty turvapaikkoja Suomesta, ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

asianmukaisen turvapaikkaprosessin tavoitteena on juuri selvittää nämä yksilölliset näkökulmat ja mahdollinen suojelun tarve. [Joakim Vigeliuksen välihuuto]

Arvoisa puhemies! Tämä on minun viimeinen päiväni kansanedustajana, ainakin toistaiseksi, ja olisin toki toivonut vähän erityyppistä päivää ja tapaa lähteä. Maan, joka on kansainvälisesti puolustanut oikeusvaltioperiaatetta, sääntöpohjaista järjestelmää ja ihmisoikeuksia, ei tule säätää lakia, joka tietoisesti rikkoo kansainvälistä oikeutta ja EU-oikeutta. Jos näin tänään kuitenkin päädytään tekemään, tulee tästä laista vaarallinen ennakkotapaus, joka jatkossa mahdollistaa perus- ja ihmisoikeuksien kaventamisen kansallisen turvallisuuden varjolla. Juuri kansalliseen turvallisuuteen on kautta aikojen vedottu, kun ihmisten perusoikeuksia on kavennettu autoritaarisissa valtioissa, ja läpi historian [Puhemies koputtaa] — arvoisa puhemies, 20 sekuntia — läpi historian perusoikeuksien ja demokratian kaventaminen on aina aloitettu marginalisoiduista ja haavoittuvassa asemassa olevista ryhmistä, joista on helppo maalata uhkakuvia. Suomen ei tule liittyä tähän joukkoon. Nyt on kyse periaatteista, jotka ovat liian tärkeitä rikottaviksi.

Ajattelen, että jokaisella meistä on tänään vastuu äänestää omantunnon ja omien arvojemme mukaisesti. Kannatan siksi edustaja Harjanteen tekemää esitystä. [Välihuutoja]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén, olkaa hyvä. [Ben Zyskowiczin välihuuto]

12.46 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Venäjän aiheuttama turvallisuusuhka on vakava, ja se pitää ottaa riittävällä vakavuudella. Ongelma on, että Suomi on vastannut Venäjän hybridivaikuttamiseen lyhytnäköisesti ja heikentäen omaa asemaansa kansainvälisiin sopimuksiin turvautuvana oikeusvaltiona. Uhkaan olisi pitänyt etsiä yhteiseurooppalaisia, ihmisoikeuksia kunnioittavia ratkaisuja.

Käännytyslailla halutaan keskeyttää turvapaikanhaku rajalla. Keskeytysten ulkopuolelle hallitus kertoo jättävänsä haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset, kuten lapset ja vammaiset henkilöt. Tämä rikkoo yksilöllistä oikeutta hakea turvapaikkaa ja saada asia yksilöllisesti käsiteltyä. Oikeus hakea turvapaikkaa kuuluu kaikille, myös muille kuin haavoittuvassa asemassa oleville.

Yksittäisellä rajavartijalla ei ole realistisia mahdollisuuksia saati tarvittavaa oikeudellista osaamista aidosti arvioida rajalle saapuvien henkilöiden turvapaikkaperusteita tai haavoittuvassa asemassa olemista. Asiantuntijat ovat todenneet, että tehtävä on kohtuuton ja rajavartijoiden oikeusturvan näkökulmasta ongelmallinen. Kansainvälisen oikeuden emeritusprofessori Martti Koskeniemi on kritisoinut perustuslakivaliokunnan tulkintoja ja on todennut, että valiokunnan sijaan Syyttäjälaitos päättää, syytetäänkö rajavartijoita EU-oikeuden mahdollisesta rikkomisesta.

Kaikkien kahdentoista perustuslakivaliokunnan kuuleman asiantuntijan näkemyksen pohjalta katson edelleen ja yhä, että käännytyslakia ei tulisi säätää. Käännytyslaki on ilmeisessä ristiriidassa ehdottoman palautuskiellon, oikeuden elämään, kidutuksen ja muun epäinhimillisen kohtelun kiellon ja joukkokarkotusten kiellon, oikeusturvan ja oikeuden tehokkaiseen oikeussuojakeinoihin sekä turvapaikka-oikeuden kanssa. Asiantuntijoiden kanta on selkeä: laki on ristiriidassa EU-oikeuden kanssa. EU-oikeuden lainsäädäntö sitoo unionin jäsenmaita, ja Suomi on myös kirjannut sen omaan kansalliseen lainsäädäntöönsä. Kaikki asiaa enemmän seuraavat tietävät, että jos kansallinen lainsäädäntö on ristiriidassa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

EU-oikeuden kanssa, Suomen viranomaisten on jätettävä kansallinen sääntely soveltamatta. Tämä kokonaisuus on täysin unohtunut hallintovaliokunnan mietinnössä.

Oikeustieteellisen tiedekunnan tutkijatohtori Milka Sormunen on sanonut seuraavaa Helsingin Sanomien haastattelussa HaVin mietinnöstä: ”Yleisvaikutelma on, ettei EU-oikeuteen liittyviä ongelmia ole varsinaisesti edes pyritty ratkaisemaan, vaan ennemminkin keskitytään perustelemaan, miksi laki voidaan EU-oikeudesta huolimatta säätää.” Kritiikki ei tähän lopu EU-oikeuden näkökulmasta. Eurooppaoikeuden professori Leino-Sandberg on nostanut samaisessa Helsingin Sanomien haastattelussa seuraavaa: ”Koko mietintö EU-oikeudellisesta näkökulmasta on täysin kestämaton ja tulkinnallisesti ilmiselvästi virheellinen. Käytännössä tämä johtaa siihen, että lakia ei pystytä tehokkaasti soveltamaan.” Asiantuntijoiden kanta on selkeä: ehdotettu laki on EU-oikeuden vastainen. Lain säätäminen siis rikkoisi EU-oikeutta, vaikka lakia ei koskaan sovellettaisi käytännössä. Tämä tarkoittaa sitä, että jos laki hyväksyttäisiin täällä tänään, viranomaisten tulisi EU-oikeuden nojalla olla soveltamatta sitä.

Arvoisa puhemies! Muutama sana vielä oikeudellisesta pohjasta. Perustuslakivaliokunnan arvioitavana oli, voidaanko käännetyksi säätää perustuslain 73 §:n tarkoittamana poikkeuslakina. Pykälän mukaan perustuslakiin voidaan tehdä rajattuja poikkeuksia. Keskeinen erimielisyys liittyy siihen, mitä rajatulla poikkeuksella tarkoitetaan. Perustuslakivaliokunnan enemmistön mukaan eduskunta viiden kuudesosan enemmistön edellyttämällä poikkeuslailla voi irtautua kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista. Tämä päätelmä oli kahdentoista asiantuntijan mukaan väärä. Perustuslakivaliokunnan kuulemat oikeustieteilijät sekä muut ihmisoikeusasiantuntijat ovat laajasti arvostelleet ankarasti eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntoa, jossa kansalliseen turvallisuuteen vetoamalla jätetään noudattamatta Suomea sitovia ihmisoikeusvelvoitteita. Valtiosääntöoikeuden professori Tuomas Ojanen nostaa esille Helsingin Sanomien haastattelussa: ”Tällä lausunnolla kävelään perustuslain keskeisten perusratkaisujen ja kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden sekä EU-oikeuden yli. Vaikea nähdä, että Suomi voi enää tämän jälkeen uskottavasti esiintyä maailmalla perus- ja ihmisoikeuksien sekä oikeusvaltion puolustajana.”

Arvoisa puhemies! Oikeudellisesti keskeistä on se, että perustuslakivaliokunnassa enemmistö näyttää haluavan purkaa 1990-luvulla luodun valtiosääntöoikeudellisen ajatuksen kansainvälisten ihmisoikeussopimusten sitovuudesta suomalaisen lainsäädäntöön nähden. Tämä on oikeasti merkittävä asia. Suomessa ei näytä olevan tällä hetkellä jaettua käsitystä siitä, mitä suomalaisella oikeusvaltiolla tarkoitetaan todellisuudessa. Ennen — ja sanon näin tätä ennen — tässä salissa ja Suomessa vallitsi laaja yksimielisyys siitä, että kansainvälisillä ihmisoikeusvelvoitteilla on ollut oikeusvaltiolle iso ja suuri merkitys, ja me olemme halunneet sitoutua niihin. Me olemme menossa nyt tästä perustuslakivaliokunnan tulkinnasta 30 vuotta taaksepäin. Tämä mahdollistaa, niin kuin tässä salissa on sanottu muutaman muun edustajan ohella, tämän aukon käyttämisen myös muissa tilanteissa ja muitten perusoikeuksien purkamisessa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

12.52 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! 18 kuluneen vuoden aikana meillä on eduskunnassa käsitelty niin vaikeita kuin helppoja asioita, ja varmasti yleisesti ottaen voi sanoa, että tämä lakiehdotus kuuluu tämän ajan kaikkein vaikeimpiin. Itselleni on kuitenkin ollut kaikesta huolimatta helppo nojata omaan historiaani: Olen saanut toimia Punaisessa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

Ristissä vahvasti edistäen humanitääristä oikeutta eri tehtävissä. Olen saanut myöhemmin opiskella oikeusfilosofiaa ja ihmisoikeuksia ja sen jälkeen toimia eduskunnassa nimenomaan myöskin Suomen edustajana Euroopan ihmisoikeuksiin perehtyneessä instituutiossa eli Euroopan neuvostossa ja sen monissa tehtävissä. Tästä syystä en koe, että tämä kysymys olisi kovin vaikea — tästä prosessista on tullut niin vaikea, että olemme nyt tässä tilanteessa, missä olemme.

On syytä todeta, että on ollut vaikeita ja helppoja asioita aikaisemminkin. Yksi Suomen isoimpia haasteita oli Sipilän hallituskaudella, miten tiedustelulainsäädännöstä ja sotilas-tiedustelusta säädetään. Tämä työ tehtiin parlamentaarisesti, se herätti valtavasti huomiota, ja myöskin oikeusoppineet olivat hyvin vahvasti tässä prosessissa mukana, ja se saatiin säädettyä tässä salissa. Olin itse tuossa parlamentaarisessa ryhmässä edustamassa SDP:tä. Nyt on kerrottu, että rajavartiolaitos tekisi tästä mahdollista, eli ikään kuin oltaisiin tilanteessa, jossa aivan uudet päätökset johtaisivat siihen, että olisimme valmiita tässä tapauksessa ottamaan seuraavan askeleen. Tosiasiassa siinä prosessissa turvapaikanhaku mahdollistettiin ja siinä prosessissa myöskin haluttiin varmistaa, että ei loukata ihmisoikeuksia tavalla, jolla ihmisten käännähtäminen tehtäisiin mahdolliseksi. On hyvä tuntea myöskin tätä historiaa, kun otetaan näitä kantoja.

Arvoisa puhemies! Omasta puolestani on hyvä todeta, että kansainvälinen oikeus ja sopimuksiin pohjautuva monenkeskeinen järjestelmä on pienen valtion turva. Meidän on tuettava sellaisia kansainvälisiä instituutioita ja niiden toimintaedellytyksiä, jotka pystyvät meitä kaikissa olosuhteissa suojelemaan. Oikeusvaltioperiaate ja demokratia kaipaavat tänä aikana myös puolustajiaan. Oikeusvaltioperiaatteesta ei voi tehdä kompromisseja, se on läntisen demokratian kulmakivi. Jos me itse alamme rapauttaa demokratiamme perustuksia, se on tietenkin Putinin ja muiden autoritääristen hallintokoneistojen voitto. Siksi olen saanut tänään omalta eduskuntaryhmältäni poikkeusmahdollisuuden, joka takaa sen, etten äänestä tämän käännätyslain puolesta.

Arvoisa puhemies! On käyty paljon keskustelua julkisuudessa siitä, voidaanko tässä esityksessä olevia yksityiskohtia hyväksyä tai ei. On hyvä käydä näitä yksityiskohtia hieman läpi. Ensinnäkin olemme siinä prosessissa, että perustuslakivaliokunnan enemmistön poikkeuksellisen kannan myötä Suomessa oltaisiin nyt säätämässä ensimmäistä kertaa laki, joka suoraan olisi ristiriidassa kansainvälisten sopimusten ja EU-oikeuden kanssa. Tässäkin salissa on tätä yritetty tehdä harmaalle vyöhykkeelle. On hyvä katsoa myöskin niitä argumentteja, joita on esitetty.

Ensinnäkin kun hallituksen esitys tuli sisään, sen virkakunnan kirjoittamassa hallituksen esityksessä suoraan todetaan, että tämä esitys on sekä perustuslain, kansainvälisten ihmisoikeussopimusten että EU-lainsäädännön vastainen. Kun eduskuntakäsittely on sitten edennyt, hallituksen esitys todettiin kuitenkin monimutkaisten prosessien ja muutosten johdosta perustuslain mukaiseksi ja EU-oikeuden kanssa yhteensopivaksi, ja siksi tätä täällä salissa nyt käsitellään. Lisäksi on todettu, että se rikkoisi vain vähän jos lainkaan kv-sopimuksia, sillä kansainvälisen järjestelmän tulee tulkita sopimukset uudelleen, niin ettei Suomi rikkoisi ihmisoikeusvelvoitteitaan. No, vaikka nyt vastakaikua asiantuntijoiden taholta ei tullutkaan, näin olemme toimineet, että täällä salissa nyt ollaan.

Arvoisa puhemies! On hyvä katsoa hieman perustuslakivaliokunnan lähtökohtia. Asiantuntijat perustuslakivaliokunnassa, 18 akateemista asiantuntijaa, olivat yksimielisiä siitä, että kansallisella lainsäädännöllä ei voi kävellä yli ihmisoikeussopimuksista. Pörsti ja Jääskeläinen olivat toista mieltä ja näkivät jonkinlaista mahdollisuutta tässä. Moni oli perustus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

lakivaliokunnan asiantuntijoista myös sitä mieltä, että koska poikkeuslaille voidaan tehdä vain rajattu poikkeus perustuslakiin, sitä ei voi käyttää tässä, koska esitys käy niin syvälle perustuslain perusratkaisuihin, kuten EU-jäsenyyteen ja ihmisoikeuksien edistämiseen, mutta tästä ei ollut yksimielisyyttä. Tästä syystä johtuen täällä salissa nyt ollaan.

Arvoisa puhemies! Yksi keskustelukulma on ollut se, onko hallituksella ollut keinovälikoimassaan monia esityksiä. Tällä kertaa niitä esityksiä ei tarvittu, niitä hallituksen esityksessä ei ole erityisesti mainittu, mutta oli erikoista se, että kun sosiaalidemokraatit pyysivät, että voitaisiin aloittaa EU:n kanssa tämä menettely, joka on täysin mahdollista Suomen saada EU:n kanssa käyttöön, ei tällaista kirjausta hallintovaliokunnassa millään kuitenkaan saatu. Sitä ihmettelen. Saatiin kirjaus, että voidaan toimia EU:n kanssa yhteistyössä. Kyllä, edustajat, meiltä odotetaan parempaa. Jos me näin kovia toimia ollaan valmiita tekemään, että me heitetään meidän sitoumukset, kansainväliset sitoumukset, roskakoppaan, niin kyllä täällä vähintään pitäisi käydä keskustelu siitä, miksi me emme ole säättämässä juuri nyt tai jo tämän melkein kahdeksan kuukauden aikana tätä uutta välinettä, migration impactia, käyttöön. Siis käsittämättömyyttä, että edullisempia ja helpompia ja myöskin oikeudellisesti mahdollisia keinoja ei otettaisi käyttöön. [Timo Heinonen: Ei se toimi!] Sekin riski olisi pienempi, että asetus astuu vasta kahden vuoden päästä voimaan, mutta se olisi jo menettely, joka EU:ssa on hyväksytty. Sen takia ihmettelen tätä, miten me kehtaamme sanoa, että mitään muuta vaihtoehtoa ei ole. [Timo Heinonen: Ei ole! — Sanna Antikainen: Ei ole!] Tämä tuntuu käsittämättömältä, että hallituksella ei ole siis mitään [Puhemies koputtaa] muuta vaihtoehtoa.

Sen takia, arvoisa puhemies, totean, että erityisesti, kun on epävarmaa, voidaanko tämä laki ottaa edes Suomessa käyttöön, koska EU-lainsäädäntö menee kansallisen lainsäädäntötoimivallan yli, totean, että tulen äänestämään tätä lainsäädäntöehdotusta vastaan, ja odotan hallitukselta, että saadaan myöskin yli maarajan tuleville [Puhemies koputtaa] nopea menettely käyttöön, kuten EU:kin on nyt ehdottanut.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harakka, olkaa hyvä. [Hälinää] — Seuraavaksi puheenvuoro on edustaja Harakalla, olkaa hyvä.

13.00 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraattisessa eduskuntaryhmässä jokainen kokee vastuunsa turvallisuudesta ja jokainen kokee vastuunsa ihmisoikeuksista. Siksi hallintovaliokunnassa neuvoteltiin välttämättömiä ehtoja, joilla tänään äänestettävä esitys ei ole yhtä sietämätön kuin hallituksen alun perin tekemä esitys. Se on vastuunkantoa. Kiitos Eemeli Peltoselle ja hänen joukkueelleen. [Timo Heinosen välihuuto]

Ryhmässämme on enää kahta kantaa siitä, voiko noilla parannuksilla puoltaa esitystä vai onko se hylättävä perimmäisen ongelman takia, eli koska se on ristiriidassa Suomen perustuslaissakin edellytettyjen kansainvälisten ihmisoikeussopimusten sekä EU-oikeuden kanssa. Itse kallistun jälkimmäiselle kannalle. [Sheikki Laakso: Ei yllätä!]

Varmaa on, että esitys rikkoo Suomen kansainvälisiä velvoitteita. Epävarmaa sen sijaan on, parantaako se aidosti Suomen turvallisuutta sotaa käyvän terroristivaltio Venäjän rajalla.

Haluan kuitenkin nostaa esille yhden puolen, joka on jäänyt näiden kuukausien aikana yllättävän vähälle huomiolle. Tästä varoitin eilen julkaisemassani kirjoituksessa. Sen otsikko on ”Parlamentti punoo omaa hirttonaruaan”. [Sanna Antikainen: Tämähän on asiallis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

ta keskustelua?] Se on tarkoituksella provosoiva tai, kuten toimittajakollegojeni nykyinen pyrkimys on, klikkiotsikko. Mutta mitä tarkoitin?

Käännytyslaki siirtää eduskunnalle kuuluvaa valtaa salaisilla perusteilla toimivalle turvallisuuskoneistolle. Tämä on ollut tarkoituskin. Alkuperäisessä hallituksen esityksessä ei eduskunnalle annettu mitään oikeutta käsitellä edes jälkikäteen millään tavalla päätöksiä, jotka voivat vaarantaa ihmishenkiä Suomen rajoilla.

On hyvin poikkeuksellista, että eduskunnalta haetaan viiden kuudesosan enemmistöä kansakunnan kohtalonkysymyksissä. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan vahvuus on ollut kansallinen yhteisymmärrys, yksituumaisuus, ja hallituksen vastuulla on luoda sellainen neuvottelu, jossa se on mahdollista. Ikävä kyllä, joudun tässä toteamaan oikeistohallituksen pahaa tahtoa. Tätä valtavaa enemmistöä ei haettu parlamentaarisessa yhteistyössä, ja todellakin tarkoitus oli sivuuttaa eduskunta kokonaan. [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä]

Arvoisa puhemies! Tämä oli selkeä irtiotto lähes satavuotisesta eduskuntaa kunnioittavasta perinteestä. Käännytyslaki on tietääkseni historian ensimmäinen poikkeuslaki tai niin sanottu valtuuslaki, joka siirtää perusoikeuksien rajoittamisen päätösvaltaa toimeenpanovallalle, jossa eduskunnalla ei ole jälkitarkastusoikeutta. Vuodesta 1930, jolloin säädettiin tasavallan suojelulaki, käsittääkseen katkeamatta eduskunnalla on ollut valta kumota alemmanasteisia päätöksiä. Siis lapualaisvuosinakin eduskunta käytti korkeinta valtaa, ja tämä oikeus oli voimassa jopa sotien aikana — siis silloin, kun Suomi oli oikeasti sodassa eikä vain eräiden mielikuvituksessa. [Sanna Antikaisen välihuuto]

SDP:n hallintovaliokunnassa aikaansaamien parannusten ansiosta eduskunta sai mahdollisuuden tiedonsaantiin ja jälkikäteiseen lausumiseen. Varsinaista päätösvaltaa eduskunnalle ei tule, toisin kuin vaikkapa kaikkein järeimmän ja vain yhden ainoan kerran rauhanaikana käytetyn valtuuslain eli valmiuslain osalta. Siinä eduskunta voi kumota hallituksen asetuksen.

Eduskunnalla on siis valta kumota valtionjohdon kohtalokkaimmat päätökset sodasta ja rauhasta mutta ei rajatilanteen ratkaisuja, joilla voidaan rikkoa kansainvälisiä sopimuksia ja EU-oikeutta. Eikä edes perustuslakivaliokunta vaatinut eduskunnalle roolia eikä edes lausunnossaan esittänyt mitään huomioita siitä, että näin lopetetaan 94 vuotta voimassa ollut tasavaltalainen käytäntö, eduskunnan jälkitarkastusoikeus, joka kaikissa oloissa — myös aidossa sotatilanteessa — turvaa parlamentaarisen demokratian. [Krista Kiuru: Erinomaisia huomioita!] Sisäministeri on jopa todistellut, että eduskunnan ei pitäisikään käsitellä luottamuksellista tietoa. Tämä on parlamentaarisen demokratian halveksuntaa.

Arvoisa puhemies! Käännytyslailla on välittömiä ihmisoikeusvaikutuksia, mutta olen syvästi huolissani myös tulevasta. Perustuslakivaliokunta on tehnyt perustuslaista tulkin-toja, joita oikeusoppineet lähes yksimielisesti pitävät väärinä. Niistä tulee ennakkotapauksia, joilla oikeutetaan myös tulevia ihmisoikeuksia ja kansalaisten oikeuksia uusin tavoin heikentäviä esityksiä.

Kun nyt eduskunnalla ei ole jälkitarkastusoikeutta, tästä tulee myös käytäntö myöhemmissä kriisitilanteissa, jos tällainen poikkeuslainsäädäntö yleistyy. Eduskunta on käännytyslain käsittelyssä avannut oven aloitteille, jotka sivuuttavat parlamentarismia kokonaan tai jättävät sen enää näennäiseksi.

Ja entä se turvallisuus tai turvattomuus? Julkisesti esitetyissä perusteluissa rajantakainen uhka on jäänyt hyvin epämääräiseksi. Jotkut johtavat päättäjät on kuitenkin vihitty erilaisiin salaisiin tietoihin, joista sitten vihjaillen kuiskitaan meille kansanedustajille. [Sanna

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

Antikaisen välihuuto] Tämä on kestämaton päätöspäätösperusta eduskunnalle, joka on Suomen perustuslain mukaan Suomen ylin vallankäyttäjä — vai onko yhä?

Lopuksi, arvoisa puhemies, olen perustellut otsikon, joka ei sittenkään ole provokatorinen vaan valitettavasti täysin toteava kielikuva: parlamentti punoo omaa hirttonaruun. Turvallisuuden ja tulevaisuuden takia on äänestettävä ”ei”. [Jenna Simula: Onko kivaa heittää kollegat bussin alle?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

13.06 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Kansanedustajan valtakirja on voimassa vaikka sitten perhevapaan aikana, ja tällä kertaa se tarkoittaa sitä, että kolmeviikkoinen vauvani pötköttelee tuolla Kuppilan puolella, niin että minä pääsen äänestämään käännetykslain hyväksymistä ja kiireelliseksi julistamista vastaan.

Käännetykslaki on oman perustuslakimme ja Suomea sitovien ja meitä suomalaisiakin suojaavien kansainvälisten sopimusten vastainen. Yritys vahvistaa turvallisuutta perustavanlaatuisista arvoistamme tinkimällä ei varsinkaan pitkässä juoksussa ensinkään vahvista turvallisuutta. Lain puolustajat toistavat toivetta, ettei lakia koskaan tarvitsisi soveltaa. Se on sinänsä ymmärrettävää, sillä soveltamiseen liittyy karhun kokoisia kysymysmerkkejä. Se on toki käynyt selväksi, että laki asettaa yksittäiset rajavartijat edelleen mahdottomiin tilanteisiin, heitä kun sitovat myös ja ennen kaikkea ne kansainväliset lait, joita tämä laki rikkoisi.

Mutta vähemmän on puhuttu siitä, mitä lain soveltaminen tästä räikeästä ristiriidasta piittaamatta tarkoittaisi. Mitä tapahtuu ihmisille, jotka käännetyksään rajalla mutta jotka eivät pääse takaisin, tai heille, joiden haavoittuvuutta ei tunnustetakaan? Puolan ja Valko-Venäjän rajalta löydettiin talven 2021 jäljiltä kymmenien ihmisten ruumiita, eikä ihmisten liike ole kovista toiminista huolimatta sielläkään lakannut. Kovatkaan toimet eivät siis ole niin sanotusti lähettäneet ennalta ehkäisevää viestiä, joka tämän käännetykslain on toivottu olevan.

Arvoisa puhemies! Niin, käännetykslain on sanottu olevan ennen kaikkea viesti. Laki ei tietenkään koskaan ole vain viesti. Se on ennen kaikkea laki. Mutta tästä päästään kuitenkin siihen kysymykseen, toimiiko tämä laki todella tehokkaasti siinä tarkoituksessa, johon se nyt on laadittu. En ole siitä alkuunkaan vakuuttunut. Päinvastoin on riski, että laki toimii tavoitettaan vastaan, kun annamme paineen alla periksi omista periaatteistamme ja luomme houkutuksen koetella lakia tositoimissa.

Ymmärrän tämän lain tavoitteen, ja jaankin sen. On sietämätöntä, että Venäjä hyväksikäyttää häikäilemättömästi turvapaikanhakijoita yrityksenään painostaa Suomea. Keinona tämä käännetykslaki on kuitenkin kelvoton. Pidän itse asiassa jopa vastuuttomana tämän käännetykslain puolustamiseksi käytettyä retoriikkaa, joka antaa ymmärtää, että ilman juuri tätä nimenomaista lakia olisimme täysin kädettömiä tai turvattomia Venäjän vaikuttamista vastaan. Se vasta erikoinen viesti on. [Atte Harjanne: Juuri näin!] Onneksi asia ei ole näin.

Arvoisa puhemies! Vastakkainasettelu kansallisen turvallisuuden ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten välillä on keinotekoista ja lyhytnäköistä. Nuo sopimukset ovat myös Suomen ja suomalaisten turvana maailman melskeissä, eikä meidän tule omalla toiminnallamme niitä hapertaa. Pidetään kiinni niistä arvoista, joita rajoillamme vartioidaan.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi kommentti vielä tämän aiheen ympärillä kiehuneseen keskusteluun, jossa lain kritisoiminen sekä perustuslain ja sääntöpohjaisen järjestel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

män puolustaminen on leimattu mitä mielikuvituksellisimmilla tavoilla. Kenties kylmävintä on ollut kuulla, kuinka toiseksi suurimman hallituspuolueen eduskuntaryhmän puheenjohtaja väläyttelee seuraamuksia oikeusoppineille ja rangaistuksia kansanedustajille, jotka eivät äänestä hänelle mieluisalla tavalla. Jopa pääministeripuolueen edustajat ovat sortuneet lakia kritisoivien leimaamiseen ja kantojen vääristelyyn. Missä on pääministerin arvovalta, kun erittäin poikkeuksellista oikeusvaltiotamme koettelevaa lakia pusketaan läpi näin jäätävillä keinoilla?

Toivon, että siellä hallituksessa ymmärrätte, että puheet niin sanotusti väärin äänestäneiden rankaisemisesta ovat vaarallista puhetta. Te voitte yrittää kuitata ne retorisisina tehokeinoina, mutta tosiasia on, että sanat luovat todellisuutta ja että kansakunnan kaapin päältä tuollaisen retoriikan viljely kaivaa entistä syvempiä railoja, luo pohjaa vihanpidolle, kaventaa demokratian elintilaa ja murentaa kykyämme kestää ulkopuolelta tulevaa painetta. [Jenna Simula: Paraskin puhumaan!] Kuulen kaikuja aivan toisenlaisista yhteiskunnista kuin tämä avoin demokratia, jota uskoakseni pyrimme täällä kaikki puolustamaan. Jos haluatte uskottavasti väittää puolustavanne demokraattista oikeusvaltiotamme autoritääristen hirmuvaltojen vaikuttamista vastaan, puolustatte viimeiseen asti myös kanssanne eri mieltä olevien oikeutta olla toista mieltä ja lakkaatte leimaamasta asiallista kritiikkiä esittäviä epäisänmaallisiksi tai turvallisuudesta piittaamattomiksi. [Sheikki Laakso: Voisiko katsoa peiliin?]

Arvoisa puhemies! Suomessa on ennenkin kävelty perustuslain yli murskaenemmistölle, ja silloinkin on silmätikuksi otettu niitä, jotka ovat enemmistön näkemyksestä poikenneet. On häpeällistä, että se tapahtuu nyt joskus aiemmin perustuslakia puolustaneiden puolueiden vahtivuorolla.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vetoan vielä niihin edustajiin, jotka kokevat syystä tai toisesta painetta äänestää omia arvojaan tai omaatuntoaan vastaan. Perustuslakimme ei tunne ryhmäkuria. Jokainen kansanedustaja vastaa omasta äänestään henkilökohtaisesti ja ratkaisee tänään sen, millaisen jäljen haluaa Suomen historiaan jättää.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Koskinen, olkaa hyvä.

13.11 Johannes Koskinen sd: Arvoisa puhemies! Keskustelu näyttää kiihkoiselta vähän molemmilta reunoiltaan. [Timo Harakka: Miten niin?] — Ehkä on syytä palata tähän oikeusvaltion käsitteeseen, kun sitä niin kovasti käytetään: oikeusvaltion peruspiirteitähän ovat demokraattinen hallinto, laillisuusperiaate, että lainsäädännöllä ratkaistaan asioita, perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, riippumaton oikeuslaitos, hyvä hallinto, korruptionvastaisuus ja myöskin se, että valtio ja kansakunta hallitsee omaa aluettaan ja siellä pitää huolta näistä oikeusvaltioperiaatteen keskeisistä osista. No, nyt meillä on sitten tämä ilmiö uudenlaisesta vaikuttamisesta toisen valtion toimesta, johonka haetaan ratkaisuja, ja miten oikeusvaltio hakee ratkaisuja?

Tässä on viitattu, että se ensisijainen tie varmasti olisi, että täydennettäisiin näitä kansainvälisiä sopimuksia, ovat ne sitten EU-sääntelyä tai kv-ihmisoikeussopimuksia, kohdilla, joissa määriteltäisiin, minkälaista on tällainen kielletty välineellinen vaikuttaminen ja mitä rajauksia sen vuoksi jouduttaisiin tekemään vaikkapa pakolaisten asemaan tai turvapaikanhakijoihin tai käännättämiseen. No, tämä tunnetusti ei koko maailman laajuisesti ole mikään nopea tie; hyvässäkin tilanteessa se kestää vuosia. EU:n osalta on menossa lainsäädäntötoimia, joissa haetaan ratkaisuja tähän, mutta sielläkin se kestää aika lailla pitkään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

Joka tapauksessa tätä reittiä pitää käyttää, ja hallitukselta odotetaan aktiivisuutta niin kansainvälisten sopimusten suhteen kuin sitten EU-säätelyn suhteen, ja siihenhän hallintovaliokunnan esittämä lausuma, joka voisi olla toki terävämpikin, antaa tehtävän, että tätä ongelmaa ratkaistaan EU-säätelyssä.

No, mikä sitten on toinen tie, kansallisesti: Meillä perusoikeussäännökset tehtiin laman jälkeen 90-luvun puolivälissä ja koetettiin hakea mahdollisimman realistiset muotoilut itse kunkin perusoikeuden osalta, niin että ne ovat toteutettavissa. Sinne tehtiin varauman tyyppisiä pehmennyksiä eri kohtiin, mutta sitten esimerkiksi tämä turvapaikka ja palautuskielto on kirjoitettu ehdottomaan muotoon. Meillä on muuallakin lainsäädännössä tietysti ehdottomia säännöksiä, joista sitten joudutaan hakemaan tulkinnan kautta avaruutta esille tulevien ongelmien voittamiseksi. Siis periaatteessa olisi mahdollista perustuslain tekstiä muuttaa ja siinä sitten, samaan tapaan kuin kansainvälisissä sopimuksissa, ottaa huomioon tällainen meidän tapauksessa ja meidän rajalla uusi ilmiö ja miten siihen vastattaisiin, mutta se olisi tämän saman menettelyn takana — kahden kolmasosan enemmistö yli vaalien tai sitten viisi kuudesosaa kiireellisenä — ja siinä olisi se ongelma, että sehän olisi pysyvä ja siinä pitäisi hakea sellainen muotoilu, joka kaiken aikaa olisi voimassa.

No, sitten olisi tämä kolmas keino, jota tässä tapauksessa oikeusvaltio koettaa käyttää, että meillä perustuslaki sallii rajatun poikkeuksen tekemisen perustuslain säätämisyjärjestyksessä Suomen perustuslaista, ja tällainen rajattu poikkeus voi olla siis rajattu aineellisesti, alueellisesti, ajallisesti ja myöskin sen säätelyn laajuuden mukaan, mistä poikkeusta tehdään. Tätä nyt sitten tällä kertaa ollaan käyttämässä. Tämähän ei ole mikään kansainvälinen esimerkki, vaan hyvin harvassa maassa tällaista poikkeuslakimahdollisuutta on perustuslakiin kirjoitettu, ja siellä joudutaan hakemaan tulkinnan muutosten kautta ja ylimpien oikeusasteiden kautta vastaaviin ongelmiin ratkaisua, tai sitten tällaisen normikollision kautta, niin että joudutaan yksittäistapauksissa ratkaisemaan sellaiset ongelmat, joita ei lainsäädännössä tai perusoikeuksien muotoilussa ole otettu huomioon.

Eli tässä on nyt sen kansainvälisen säätelyn aukon täyttäminen kyseessä, ja kun sitä koetetaan täyttää, törmätään nykyisen tulkintakäytännön kanssa ristiriitaisiin tilanteisiin. Tässä tapauksessa rajaturvallisuuslain osalta näitä ristiriitaisia tilanteita on pyritty eduskuntakäsittelyssä vähentämään täydentämällä sitä säätelyä, miten tulee toimia, jotta suojan tarpeessa olevat todella pääsevät turvapaikkamenettelyn piiriin ja jotta rajataan näitä torjuntatilanteita minimiinsä. Sen jälkeen on kysymys siitä, että kun tällainen poikkeus kansallisesta perusoikeussäätelystä tehdään, niin se ei suinkaan tarkoita, että se olisi poikkeus kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista tai EU-säätelystä, vaan ne jäävät voimaan siinä rinnalla ja sovellettavaksi yksittäisissä tapauksissa, riippuen siitä, missä vaiheessa tapausten kulkua ollaan.

Näissä EU-säätelyn kanssa ristiriitaisissa tomissahan on olemassa rikkomusmenettely, jossa komissio käynnistää prosessin tai sitten voi yksilö viedä asian eteenpäin. Tässä tapauksessa, kun nämä säännökset olisivat mahdollisesti voimassa kuukauden kerrallaan ja maksimissaan koko laki on voimassa vuoden, tällaiset jälkikäteiset kontrollitilanteet näistä kollisioista tulevat sitten aikanaan arvioitavaksi, ja siinä Suomen valtion pitää tietysti osoittaa ne oikeuttamisperusteet, minkä takia tällaista säännöstä käytetään ja juuri siinä yksittäistapauksessa on sovellettu suuremman uhkan tai ongelman välttämiseksi. Silloin nähdään vasta, miten siellä tulkittaisiin EU-sopimuksia, tai sitten YK-sopimusten osalta kansainvälisten valvontaelinten puolella, ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuim voi vastaavasti taas Euroopan ihmisoikeussopimusten osalta tehdä tällaisia tulkintaratkaisuja.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

Ennalta emme voi olla varmoja, riittävätkö nämä meidän suojaustoimet ja korjaustoimet, joilla tätä on saatettu paremmin sopimusten mukaiseksi, mutta se voidaan sanoa, että tämä malli, että oikeusvaltiona haemme kaikki mahdolliset keinot, joilla vakavaan ongelmaan puututaan, on ihan oikeusvaltioperiaatteen mukainen, [Puhemies koputtaa] ja jos me tämän viiden kuudesosan enemmistöllä kiireelliseksi säädämme, niin emme mureenna oikeusvaltiota. Tuo portti on äärimmäisen ahdas, mistä tällaista menettelyä ylipäänsä voidaan lähteä ehdottamaan, [Puhemies koputtaa] ja se on aina perustuslakivaliokunnan syyntä takana. — Kiitos. [Eduskunnasta: Hyvä puheenvuoro! — Vasemmalta: Koskinen oikeusministeriksi! — Kannatetaan!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mäkynen, olkaa hyvä.

13.19 Matias Mäkynen sd: Arvoisa puhemies! Venäjä on rikollinen terroristivaltio, joka uhkaa täysin oikeuttamattomalla hyökkäyksellään Ukrainan olemassaoloa, ja samalla Venäjä uhkaa koko Euroopan turvallisuutta hybridivaikuttamisellaan. Suomen ja Euroopan tukea Ukrainalle on tärkeää jatkaa ja vahvistaa, ja meidän on reagoitava jämäkästi ja johdonmukaisesti Venäjän vaikuttamisyrittäksiin.

Maahanmuuton välineellistäminen on yksi tunnistettu Venäjän hybridivaikuttamisen keino, jota se on Valko-Venäjän kanssa harjoittanut rajoillaan jo usean vuoden ajan. Vakava kriisitilanne on jo pitkään ollut Puolan ja Valko-Venäjän rajalla. Puolassa on vastauksena välineellistettyyn maahanmuuttoon käytetty käännnytyslain kaltaista pushback-menettelyä jo ainakin kahden vuoden ajan. Vaikka pushback-menettely on käytössä, Puolan ja Valko-Venäjän rajan yli pyrki toukokuussa yli 7 000 ihmistä. Puolan ja Valko-Venäjän rajalta on löytenyt ainakin 37 kuollutta ihmistä. Sotilaspoliisit ovat ampuneet siirtolaisia kohti, ja puolalainen rajavartija on saanut surmansa puukotuksen uhrina eurovaaleja edeltävällä viikolla. Kysymys, johon ei Suomessa ole keskustelun aikana kyetty tai haluttu vastata, on, toimiiko Suomi tämän lain myötä Puolan tavoin. Itse en usko, että suomalaiset viranomaiset toimisivat puolalaisten tavoin. Tällöin vaihtoehto on ottaa ihmiset ennemmin tai myöhemmin Suomeen ja pyrkiä hallitsemaan tilannetta.

Arvoisa puhemies! En kannata rajalain kiireelliseksi julistamista vaan kannatan esityksen hylkäämistä. Kantani, jonka tärkeimmät perustelut tässä puheenvuorossa esitän, pohjautuu keskusteluihin lukuisten rajaturvallisuuden ja turvapaikanhaun sekä suomalaisen ja kansainvälisen oikeuden asiantuntijoiden kanssa. Esityksen ydinongelma on, että se rikkoo Suomen perustuslain, EU-oikeuden ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ehdotonta palautuskieltoa sekä muita perus- ja ihmisoikeuksia. Suomen perustuslain mukaan kyse on oikeuksista, joista ei voida poiketa edes Suomen ollessa aseellisen hyökkäyksen kohteena tai vastaavissa poikkeusoloissa. Siis pelkän palautuskiellon rikkomisen ohella kyse on tämän periaatteellisen kysymyksen laajemmasta vaikutuksesta koko valtiosääntöömme.

Tärkein perustelu rajalain vastustamiselle on kaikkien perusoikeuksien turva. Perustuslain 7 §:n mukaan jokaisella on oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Ihmisarvo ja nämä oikeudet ovat jakamattomia ja ehdottomia. Lisäksi 9 § perustuslaissa takaa, että ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

loukkaava kohtelu. Kyse on Suomen perustuslain ja suomalaisen identiteetin ytimestä ja perustuslakimme perusratkaisusta jakamattomasta ihmisarvosta.

Perustuslakivaliokunnan enemmistön monella tavalla poikkeuksellisen kannan myötä Suomessa ollaan säätämässä ensimmäistä kertaa laki, joka on suoraan ulosmainittuna ristiriidassa kansainvälisten sopimusten ja EU-oikeuden kanssa. Ennen kaikkea laki laajentaa perustuslaista poikkeamisen mahdollisuutta tavalla, jota perustuslain esityöt eivät oikeustieteilijöiden laajan enemmistön mukaan mahdollista ja jota en omalla toiminnallani päätöksentekijänä halua edistää. Rajalain säätäminen poikkeuksena kajoaa Suomen perustuslain perusratkaisuihin ja näin ollen tuo poikkeamismahdollisuuden piiriin kaikki Suomen perustuslain oikeudet hengen ja elämän suojasta demokratiamme peruspilareihin sekä tietysti sosiaaliin ja sivistyksellisiin oikeuksiin. Tällaista ovea en ole valmis avaamaan edes raolleen. Vaikka perustuslakivaliokunnan enemmistö on vastoin oikeusoppineiden laajaa yksimielisyyttä päätenyt siihen, että näin voidaan juridisesti perustellen tehdä, en ole valmis poliittisesti edistämään valtiosääntömme perusratkaisujen heikentämistä. Se, mikä on mahdollista tehdä yhdelle ryhmälle, voidaan tehdä myös muille. [Vasemmalta: Juuri näin!]

EU-oikeuden vastaisuuden vuoksi rajavartijat saattavat lain käyttöönoton myötä olla mahdottomassa tilanteessa. Lakia käytäntöön sovellettaessakaan se ei estä Venäjää väli-neellistämästä ihmisiä laajamittaisesti Suomen rajalle. Jos lakia ei EU-oikeuden vastaise-na voida soveltaa käytännössä ja rajavartijoiden on valittava ristiriitaisten normien välillä se, jota noudattavat, laki voi jopa heikentää tilannetta rajalla. Täysin riidattoman perus-asian mukaan EU-oikeus menee ristiriitatilanteessa kansallisen oikeuden edelle. Tälle pe-riänteelle koko EU-lainsäädäntö ja -yhteistyö rakentuvat. Kuten EU-tuomioistuimen pit-käaikainen tuomari ja professori Allan Rosas totesi Hufvudstadsbladetissa, jos jokainen jä-senmaa soveltaa EU-oikeutta haluamallaan tavalla, koko unionin yhteistyöltä putoaa poh-ja. Unionin heikentäminen on varmasti ainakin Venäjän tavoite.

Oikeusvaltion puolustaminen on suomalaisten turvallisuuden edellytys ja Suomen ydinarvo. Siksi edistimme Suomen toimiessa EU-puheenjohtajamaana EU-rahoituksen si-tomista oikeusvaltion vaalimiseen. Olisi epäjohdonmukaista, että nyt toimisimme tätä ke-hitystä vastaan. Perustuslakivaliokunnan omaksuma uusi tulkinta sekä julkiset hyökkäyk-set oikeusoppineita vastaan heikentävät Suomen oikeusvaltioperiaatteen noudattamista. Lain hylkäämällä voimme ottaa irti tästä kehityksestä, ja tapaus voi jäädä ainutkertaiseksi poikkeukseksi, jota ei koskaan sovelleta.

Perustuslain ja EU-oikeuden rinnalla esitys rikkoo Suomen kansainvälisiä velvoitteita. Suomen kaltaisen pienen maan turva on kansainvälisessä oikeudessa ja maiden sitoutumi-nessa yhteisiin pelisääntöihin. Sääntöperusteinen maailmanjärjestys on laadittu toisen maa-ilmansodan jälkeen turvaamaan rauha, vapaus ja ihmisoikeudet. Heikentäessämme sitou-tumista kansainväliseen sopimusjärjestelmään heikennämme omaa turvallisuuttamme.

Venäjän tuntiessa lain ongelmat ja Suomen keskustelun on mahdollista ja jopa todennä-köistä, että Venäjä tulee kaikissa tapauksissa jatkamaan toimintaansa. Lailla ei kyetä estä-mään Venäjän toimintaa, mutta Suomi tulee lakia soveltaessaan heikentämään kansainvä-listä sopimusjärjestelmää, mikä on sitä räikeästi rikkovan Venäjän tavoite. Kansainvälises-ti hyvämaineisen ja sopimusjärjestelmän tärkeyttä korostaneen Suomen saama tuomio ih-misoikeustuomioistuimelta olisi Venäjälle propagandavoitto ja toisaalta antaisi muulle maailmalle viestin, että jos edes Suomi ei koe turvallisuutensa kannalta välttämättömäksi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

pitää kiinni kansainvälisistä sopimuksista eikä ole sitoutunut järjestelmään, miksi niin toimisivat muutkaan maat.

Yhtä todennäköistä on, että käännytyslain kaatuessa Venäjä jatkaa hybridivaikuttamista aiheuttaakseen eripuraa ja kriisiä suomalaiseseen yhteiskuntaan. [Puhemies koputtaa] Myös tähän tilanteeseen on vastattava jämäkästi — ja tulen tähän palaamaan seuraavassa puheenvuorossa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Savola, olkaa hyvä.

13.27 Mikko Savola kesk: Arvoisa herra puhemies! Suomen turvallisuus on asia numero yksi. Naapuri ei pelaa samoilla säännöillä kuin me täällä Suomessa, mihin me olemme ehkä viime vuosikymmeninä tottuneet ja luulleet, että näin tulisi tapahtumaan. Mutta siksi me tätä lakia käsittelemme. Siksi kaikki keinot turvallisuuden vahvistamiseksi on tehtävä. Nyt on valmistauduttava, on varauduttava.

Tässä keskustelussa niin vasemmalta laidalta kuin oikealta laidalta on kuultu hurjia väitteitä. Vasemmalta puhutaan rasismista, demonisoinnista, ihmisarvon alistamisesta ja oikealta on vaadittu jopa sotilasarvon menettämistä, jos on eri mieltä kuin toinen. Ääripäät tosiaan ryskäävät, laineet lyövät. Tämä ei kyllä vahvista Suomen turvallisuutta millään tavalla.

Arvoisa puhemies! On kyse siitä, että Venäjä välineellistää ihmisiä. Venäjällä on tuntien valmius työntää väkeä rajalle. Venäjä pystyy varsin nopeasti hakemaan myös lisää ihmisiä muun muassa Jemenistä, Syyriasta, Etiopiasta ja Irakista. Tästä asiasta jopa tasavallan presidentti tuli julki joitain viikkoja sitten. Venäjällä on kyky odottaa. Sillä on maltti. Voi tapahtua asioita ensi viikolla mutta voi tapahtua vaikka ensi jouluna tai vasta vuoden päästä juhannuksena. Sen takia meidän pitää varautua. Sen takia meillä pitää olla lainsäädäntö kunnossa, ajan tasalla ja ne keinot mietittynä, millä me tätä toimintaa voidaan estää. Tämä laki on yksi keino estää. Meillä on parannettu lainsäädäntöä viime kuukausina ja vuosien varrella, koska naapuri toimii, niin kuin se toimii. Tämä laki on poikkeuksellinen, mutta se on saatava nopeasti voimaan. Siksi kannatan tätä lakiesitystä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Haavisto, olkaa hyvä. [Mielenosoitus yleisölehterillä] — Pyydän poistamaan häiriötä aiheuttavat henkilöt lehteriltä. [Turvallisuusvalvojat poistavat mielenosoittajat yleisölehteriltä] — Kiitoksia. Jatkamme. — Edustaja Haavisto, olkaa hyvä.

13.30 Pekka Haavisto vihr: Arvoisa puhemies! Tämän pienen välikohtauksen jälkeen on hyvä todeta, että ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on joskus tilanteita, joissa riskeistä ja toimintavaihtoehtoista ei voi puhua täysin avoimesti edes tässä salissa. Nyt olemme sellaisessa tilanteessa. Venäjä käy julmaa hyökkäyssotaa Ukrainaa vastaan, ja meidän henkinen ja aineellinen tukemme on Ukrainan puolella. Emme ole sodassa Venäjän kanssa ja arvostamme rauhallisia rajoja, mutta olemme viime aikoina nähneet ja kokeneet sellaista, joka saa meidät varuilemme.

Suomi on reagoinut nopeasti Venäjän hyökkäyssotaan. Meillä on monia keinoja sekä käytössämme että varalla: valmiuslaki, rajalaki, rajamenettely, raja-aita, raja-asemien sulkeminen, erilaiset EU:n kanssa yhdessä sovitut pakotteet, myös henkilöpakotteet. Rajan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

kiinni pitäminen on estänyt myös pelätyt häiriöt rajalla. EU:n muuttoliike- ja turvapaikka-sopimus antavat uusia välineitä.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme traditioon on kuulunut, että keskeiset ratkaisut ja vaikeatkin päätökset valmistellaan yhdessä koko eduskuntaa tarkasti kuullen. Nyt käsillä oleva lakiesitys on tästä harmillinen poikkeus. Kun asian valmistelu lähti liikkeelle, suhtauduin itse varovaisen optimistisesti siihen, että luodaan malli, jossa perustuslain, kansainvälisten sopimusten ja EU-oikeuden vaatimukset yhteensovitetään kansallisen turvallisuuden kanssa. Valiokuntakäsittely on osoittanut, että tämä yhteensovitus on jäänyt kesken ja hallituksen esityksessä on perustavanlaatuisia ongelmia. Oikeusvaikutuksiltaan epäselvää lainsäädäntöä ei tässä salissa tulisi tehdä. Erilaisten toimintavaihtoehtojen kartoitus olisi myös pitänyt tehdä perusteellisemmin. Tämäkin on nostettu valiokuntien mietinnöissä hyvin esiin.

Ymmärrän, että kansallisen turvallisuuden nimessä välittömän uhan alla joudutaan joskus tekemään puutteellistakin lainsäädäntöä. Oma käsitykseni on — avaamatta nyt mitään yksittäisiä tietoja tai lähteitä tässä yhteydessä — että Suomella on jo tällä hetkellä vahva valmius vastata monenlaisiin uhkiin mukaan lukien hybridiuhat. Emme ole tilanteessa — onneksi — jossa rajalla mahdollisesti tapahtuviin häiriöihin, epäjärjestykseen tai aggressiivisiin hyökkäyksiin ei kyettäisi vastaamaan. On tärkeää, että Suomen kansalaisilla on tästä oikea käsitys.

Moni tuntuu ajattelevan, että tällä lainsäädännöllä pääsisimme eroon rajan tämänhetkisestä täyssulusta. On kuitenkin vaikea kuvitella tilannetta, että jollakin kohtaa rajaa liikenne sujuisi normaalisti ja toisella kohtaa olisi menossa välineellistetyn maahanmuuton operaatio, jota joutuisimme torjumaan. Tuskin sietäisimme Venäjältä sellaista toimintaa.

Hallituksen esitys pohjaa ajatukseen, että kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista ja EU-lainsäädännöstä voi tällä lainsäädännöllä syntyä uusia tulkintoja, mutta tämä jää epävarmaksi. Usein teksteissä todetaan sopimusten olevan vanhentuneita. Jos näin on, eikö olisi ollut johdonmukaista tämän lain valmistelun yhteydessä esittää myös tarvittavia muutoksia näihin sopimuksiin tai peräti tehdä esitys kansainväliseksi sopimukseksi välineellistetyn maahanmuuton torjumiseksi? Aloite olisi osoittanut, millaisia muutoksia kansainväliseen oikeuskäytäntöön halutaan. Nyt tämä kansainvälisten sopimusten ja EU-oikeuden puoli sivuutetaan liian kevyesti, kun samaan aikaan Suomikin vetoaa sääntöpohjaiseen kansainväliseen järjestykseen.

Nyt käsillä olevaan lakiehdotukseen sisältyy mielestäni myös ongelma eduskunnan roolin sivuuttamisesta lain käyttöönotossa. Esimerkiksi valmiuslaista tai sodasta ja rauhasta päätettäessä eduskunnan rooli on aivan keskeinen. Ei ole perustetta, miksi eduskunta tämän lain soveltamisesta päätettäessä jätettäisiin katsomoon.

Tiistain salikeskustelussa tuotiin hyvin esiin se, että tämän lakiehdotuksen käsittelyssä ei ole voittajia. Jos näemme tulevaisuudessa laajan välineellistetyn maahanmuuton ilmiön, toiset sanovat, että onneksi laki tuli hyväksytyksi viime hetkellä, ja toiset sanovat, että puutteellinen laki on kutsunut ongelmia luokseen, lakia koetellaan.

Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni alussa sanoin, että olen tottunut ulko- ja turvallisuuspoliittisissa kysymyksissä laajapohjaiseen valmisteluun ja yksimielisyyden etsimiseen myös täällä eduskuntasalissa. Sitä ei ole tämän lain yhteydessä tapahtunut. Siksi äänestän lain kiireelliseksi julistamista vastaan toivoen laajapohjaisempaa valmistelua ja yksimielisyyden hakemista keskeisissä kansallisen turvallisuuden kysymyksissä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kulmuni.

13.35 **Katri Kulmuni kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Julkisessa keskustelussa on esitetty puheenvuoroja, että vastakkain ovat asemamme oikeusvaltiona ja Suomen turvallisuus. Tällainen on kovin yksinkertaistavaa puhetta monimutkaisen maailman keskellä. Kriisitilanteissa erilaiset perusoikeudet voivat joutua vastakkain ja erilaisia oikeushyviä on punnittava keskenään. Ei ole tavatonta, että joitain perusoikeuksia joudutaan tilapäisesti rajoittamaan toisten oikeuksien suojelemiseksi. Suomalaisten oikeus turvalliseen elämään omassa maassa on oikeushyvä, joka menee varmasti useimmilla meistä arvojärjestyksessä kärkipäähän.

Tässä salissa puhutaan usein tunnetusti tosiasioiden tunnustamisesta ja siitä, että maailma on otettava sellaisena kuin se on. Maailma ei vastaa aina niitä ihanteita, joihin me pohjoismaisissa hyvinvointiyhteiskunnissa olimme kenties liiaksikin tuudittautuneet saatuaamme Suomessakin nauttia verrattain rauhallisesta kehityksestä ihmisiän verran.

Oikeus turvapaikkaan on tärkeä oikeus, mutta se ei ole oikeus vihamielisen valtion, Venäjän, toimesta käyttää järjestelmää hyväksi painostamalla rajanaapureitaan. Jotkut sanovat, että Suomi kyllä kestäisi senkin, mutta todella, jos tulijoita on tuhansia, kymmeniätuhansia tai vaikka miljoona, onko meidän kaikissa tilanteissa käytettävä resursseja näiden prosessien hoitamiseen, vaikka kyse olisi ilmiselvistä ihmisvirran masinoinnista rajoillemme, puhumattakaan tilanteesta, että Venäjä lähettäisi rajan yli tarkoituksellisesti henkilöitä, jotka muodostaisivat potentiaalisen turvallisuusuhan? Tietysti on paljon ihmisiä, joilla on perusteltu syy hakea turvapaikkaa ja joille sellainen on Suomessa myönnetty. Tämä ei kuitenkaan saa estää meitä varautumasta niihin uusiin ilmiöihin, joita rajoillamme voidaan kokea.

On selvää, että tämä laki ei ole yksinkertainen tai yksiselitteinenkään. Sitä voi aivan perustellusti vastustaa, mutta samoin sitä voi perustellusti myös kannattaa, ja tuon punninnan tekee kansanvaltaisesti juuri tämä sali, jolla on vaaleilla valittuna lainsäädäntövalta aina neljäksi vuodeksi kerrallaan. Ja tämän salin pitää pystyä vastaamaan parhaalla mahdollisella tavalla niihin uusiin uhkakuviin, joita epätäydellisessä maailmassa kohtaamme.

Arvoisa puhemies! Kun nyt samalla tällä erää pidän viimeisen puheenvuoroni Suomen eduskunnassa, haluan kiittää äänestäjiäni ja teitä, hyvät kollegat, siitä yhteistyöstä, jota olemme vuosien saatossa tehneet. Moni asia on mennyt eteenpäin, mutta toisesti tehtävää tällä arvokkaalla salilla riittää tulevaisuudessakin. Menestystä! [Ben Zyskowiec: Kiitos itsellenne! — Timo Heinonen: Kiitos, samoin teille! — Sheikki Laakso: Saa tänne vielä takaisinkin tulla!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia, ja onnea matkaan edustaja Kulmunille! — Seuraavaksi edustaja Hopsu.

13.38 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Puhuvin pidemmin jo tiistain istunnossa, mutta joitain asioita jäi käsittelemättä, myös muutamia huomioita siitä keskustelusta.

Se osuus, joka puheeseen ei silloin mahtunut, koski perustuslaillisuuden pohdintaa. Perustuslakivaliokunta kuuli 18:aa asiantuntijaa, jotka olivat yksimielisiä siitä, että lakia ei voi tällaisenaan säätää. Poikkeuslain säätämistä on hallituksen riveistä perusteltu sillä, että kyseessä olisi rajattu poikkeus. Näin ei kuitenkaan ole, vaan laki puuttuu koko perusoikeusjärjestelmään. Ehdottomiin ihmisoikeuksiin, jotka on määritelty kansainvälisissä ihmis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

oikeussopimuksissa, ei voi tehdä poikkeuksia edes perustuslain poikkeussäännöspykälän puitteissa.

Professori Mikael Hidénin lausunnosta perustuslakivaliokunnalle pieni pätkä: ”Poikkeuslaki tai mikään muukaan kansallinen säädös ei voi vapauttaa valtiota täyttämästä valtiota sitovista kansainvälisistä ihmisoikeusvelvoitteista johtuvia vaatimuksia. Ne olisivat siten voimassa ja noudatettavia myös ehdotetun poikkeuslain soveltamistilanteissa. Tässäkään ei sinänsä tarvitsisi olla mitään ongelmaa, mutta olen ymmärtänyt niin, että nyt on tarkoitettu sovellettavan vain poikkeuslain säännöksiä, toisin sanoen poikkeuslailla poiketaan perustuslakiin sisältyvistä perusoikeussäännöksistä.” Yksi Suomen merkittävimmistä oikeustieteilijöistä, emeritusprofessori Kaarlo Tuori varoitti viime viikolla perustuslakivaliokunnan politisoitumisesta: ”Olemme itse olleet kriittisiä Puolan ja Unkarin tielle oikeusvaltion romuttamisessa. Molemmissa valtioissa oikeusvaltion romuttaminen alkoi nimenomaan perustuslain valvonnan rapauttamisesta.” [Sheikki Laakso: Eiköhän tuo ole nyt vähän pitkälle menevää!]

On huomattavasti helpompaa astua perustuslain rajan yli myös tulevaisuudessa, jos sen on jo kerran ylittänyt. Lopulta perustuslaki määrittää yhteiskunnan rajat, takaa yksilölle turvan, mahdollisuuden luottaa lainsäätäjään. Jos tuo luottamus rikotaan, antaa se pelottavan kuvan yhteiskunnan suunnasta.

Mummini setä Eetu Isto maalasi taulun Suomi-neidosta, joka suojeli, mitäpä muuta kuin lakikirjaamme. Toinen, mitä meidän pitäisi pystyä suojelemaan, on toimiva demokratia. Tämän lain käsittelyn aikana niin edustajakollegoiden kuin kansalaisten puheenvuorot ovat käyneet erittäin aggressiivisiksi ja osin ala-arvoisiksi. [Ben Zyskowiec: Entäs tämä vihreiden kampanja?] Eriäviä näkemyksiä ei saisi esittää, niistä ei saisi viestiä puolueen sosiaalisessa mediassa, toimittajien pitäisi kertoa äänestyskantansa, oikeusoppineiden myönteillä hallitusta. [Sheikki Laakson välihuuto] Tämä ei ole toimivaa, avointa demokratiaa.

Yhdyn edustaja Harjanteen toiveeseen siitä, että pääministeri tarttuisi tähän keskusteluunlauluun ja lähtisi turvaamaan toimivaa, avointa demokratiaamme. [Ben Zyskowiec: Tai tähän teidän törkykampanjaan pitäisi pääministerin tarttua!] — Aivan sosiaalisen median sääntöjen mukaisesti olemme sosiaalisessa mediassa kertoneet vihreiden näkemyksiä, joissa on siteerattu näitä perustuslakivaliokunnan saamia kuulemisia. Sitä en kutsuisi törkykampanjaksi. [Ben Zyskowiec: Katsokaa eka virke!]

Arvoisa puhemies! Täällä väitetään, että tällä lakiesityksellä torjutaan maahanmuuttoa — osa muistaa tarkentaa, että välineellistettyä maahantuloa ja turvapaikanhakua. Tämän lain toimivuus viestinä Venäjälle on uskon varassa. Puhuin edellisessä istunnossa pidemmin, miten turvapaikanhakijoiden hakeutumista ja joutumista Venäjälle voitaisiin todellisuudessa ehkäistä. Uskon, etteivät ainakaan kaikki lain puolesta äänestävät haluaisi tätä lakia kuitenkaan joutua käyttämään, [Sari Tanus: Eihän kukaan!] mutta siitä huolimatta lain käytännön toimivuutta pitäisi pystyä avoimesti ja kriittisesti tarkastelemaan. Näitä, muun muassa pushbackin toteuttamiseen liittyviä haasteita, kuten ihmisten jäämistä raja-alueelle kuolemaan tai rajavartijan oikeudellista asemaa koskevia haasteita, ovat niin asiantuntijat kuin edustajat täällä salissa toistuvasti jo nostaneet ja esitelleet, minäkin edellisessä puheenvuorossa.

Arvoisa puhemies! Osa käyttää myös hämmästyttävää argumentaatiota tässä keskustelussa, jossa välineellistetyt tulijat olisivat automaattisesti joitain muita kuin turvaan oikeutettuja. Syksyllä Suomeen tuli välineellistetyksi noin 1 300 tulijaa, heistä osalle on nyt myönnetty turvapaikka. Käsittelyn tässä vaiheessa kaikkia hakemuksia ei ole tietääkseni

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

käsitelty. Tämän turvapaikanhakuoikeuden ja sen saamismahdollisuuden tulee säilyä jatkossakin, ja siksi en voi tätä lakia kannattaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen.

13.44 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Olemme kevään keskustelleet tästä rajalajista hyvin monimuotoisesti sekä tässä eduskunnan puitteissa että myöskin kansalaisyhteiskunnan tasolla. Täällä on ollut paljon itsekritiikkiä sitä kohtaan, että eduskunnassa olisi ollut rääväsuista leimaamista paljon ja niin edelleen. Kun kuuntelin tätä keskustelua, mitä tässä nyt juuri on käyty tänään ja myöskin tiistaina, niin itse en yhtyisi näihin näkemyksiin lainkaan. Olemme vahvasti argumentoiden pohtineet tätä kysymystä. Joku reippaampi ilmaisu on varmasti matkan varrella ollut, ja olihan meillä tässä pieni episodi lehteriltäkin. ”Täällä puhuu kansan ääni, äänestäkää arvojenne puolesta”, me kuulimme tänne saliin.

Kun minä katson teitä silmiin, edustajakollegat, olen täysin vakuuttunut, että kun hetken kuluttua painamme nappia, jokainen äänestää arvojensa puolesta, ehdottomasti. Tätä ei kannata kyseenalaistaa. Ja jokainen ihminen on laillinen olento — me olemme samaa mieltä tästäkin asiasta. Tästä ei ole kysymys lainkaan.

Edustaja Savola toi omassa puheenvuorossaan esille sen, että turvallisuus on ykkösasia. Olemme kuulleet täällä myöskin monia puheenvuoroja, jotka toteavat: keskeisimpänä ihmiselämää turvaavana tekijänä ihmisoikeudet ovat ykkösasia. Ne ovat molemmat — itse asiassa samasta asiasta on kysymys: ihmisen elämän turvaamisesta. Ja siinäkin ei ole tavallaan vastakkainasettelua.

Ongelma on oikeastaan siinä kohdassa — itselleni nyt puhun, avaan itse omaa ajatusprosessiani tässä koko aikana — että tunnistan tämän rajalain välttämättömyyden ja tunnustan myöskin ne, jotka argumentoivat sitä vastaan. Itse asiassa ne, jotka puhuvat rajalain puolesta, puhuvat turvallisuudesta, ja ne, jotka puhuvat sitä vastaan, voivat myöskin viitata turvallisuuteen. Ja ne, jotka puhuvat rajalain puolesta, voivat puhua myöskin perusihmisoikeuksista, ja ne, jotka puhuvat sitä vastaan, myöskin puhuvat ihmisoikeuksista. Olemme dilemmatilanteessa.

Avaan hieman omaa pohdiskeluani, kuinka olen päätenyt minkäkinlaiseen johtopäätökseen. Istun ulkoasiainvaliokunnassa, vedän sitä. Ja kyllä me näemme sen turvallisuushuolen, mikä tähän hybridivaikuttamiseen liittyy. Me näemme sen, me tiedämme sen. Meillä on, kuten edustaja Haavisto viittasi, tietoja ehkä enemmän kuin teillä monilla muilla täällä, mutta meillä kaikilla on riittävästi, se sama tieto kuitenkin jaettavana tässä.

Tämä hybridivaikuttaminen on aito ilmiö. Sen ongelma ei itse asiassa ole näiden välineellistettyjen turvapaikanhakijoiden määrässä, vaan ongelma on siinä, että se on välineellistetty. Tässä on valtiollinen toimija, joka tuottaa häiriötä naapurimaalleen. Tämä on se dilemma, jonka kanssa me painimme turvallisuushkana, turvallisuusriskinä, ja me joudumme kantamaan siitä absoluuttisesti vastuumme, myöskin tästä asiasta. Sitä ei voi vähätellä.

Voidaan myöskin todeta kylläkin jatkoksi, että tämä torjuu yhden elementin hybridivaikuttamista, jos me tämä rajalaki otetaan tiukasti käyttöön, mutta eihän se turvallisuustilannetta sinänsä muuta toiseksi. Jos naapurimme haluaa vaikuttaa meihin negatiivisesti, se vaikuttaa meihin negatiivisesti. Konsteja riittää. Hybridivaikuttamisessa on laaja arsenaali erilaisia toimia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

Turvallisuusargumentti toimii myöskin niille, jotka vastustavat tätä rajalakia. Me kuulumme tänään hyviä puheenvuoroja siitä. Suomi noudattaa ihmisoikeusperusteista ulkopoliittikkaa, jonka ytimenä on kansainvälinen oikeus, monenkeskinen sääntöperäinen lainsäädäntöjärjestelmä ja kansainvälisen oikeuden kaikki kriteerit. Tämähän on tietysti selkeä lähtökohta siinä, että kun se on se meidän pienen maamme selviytymistarinan ydin, että meillä on toimiva monenkeskinen järjestelmä, sääntöpohjainen järjestelmä, niin silloin jos me sitä lähtisimme romuttamaan ja rikkomaan, niin se on myöskin turvallisuusongelma — eli sekä että.

No, sitten jos ottaa tähän toisen kulman, tämän ihmisoikeusperusteisuuden ja kansainvälisen oikeusjärjestelmän, totta kai on selvää, että jos tässä on elementti, joka asettaa kyseenalaiseksi sen ehdottomuuden, mikä kuuluu siihen, että turvapaikanhakijalla on oikeus hakea turvapaikkaa ja palautuskielto on ehdoton, niin jos sitä rikotaan muodossa tai toisessa, vaikkapa rajatussakin muodossa, niin siinä on ongelma kansainvälisen oikeusjärjestelmän kannalta, ja se on aito ongelma. Mutta on toisinkin päin: ne, jotka ovat tämän rajalain kannalla, voivat todeta, että myöskin se, että meillä on raja kiinni — meillä on seitsemän kuukautta ollut väliaikaisesti raja kiinni — on ihmisoikeusongelma. Se on aidosti ihmisoikeusongelma, joka meidän pitäisi myöskin pystyä ratkaisemaan, jolloin olemme siinä tilanteessa, että tässä on puolensa ja puolensa.

Edustaja Haavisto, erittäin vaikuttava puhe teiltä. Päätitte puheenne siihen, että me olemme tottuneet tässä maassa siihen, että me rakennamme kansallisen konsensuksen varaan isot ulko- ja turvallisuuspoliittiset kysymykset. Te olette nyt pettynyt osittain siihen, että laajapohjainen valmistelu ei ole toiminut, mutta konsensus on se pyrkimys, mikä pitäisi olla taustalla, ja kun näin on, niin te teitte johtopäätöksen: te äänestätte vastaan tässä kohdassa. Edustaja Haavisto, me tunnemme toisemme. Täsmälleen samasta perusteesta minä äänestän puolesta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lohi.

13.50 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Tässä salissa on minusta hyvin aiheesta käsitelty ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatteen noudattamista tämän lakiesityksen yhteydessä. Myös se kritiikki, joka on kohdistunut tähän prosessiin, on ollut minusta aiheellista. Tämän tyyppisissä asioissa, joissa vaaditaan hyväksymisessä ja kiireelliseksi julistamisessa aivan poikkeuksellinen enemmistö, prosessia kannattaisi eduskunnan päässä johtaa selvästi paremmin. Minusta tässä kannattaa varmasti ottaa opiksi.

Osittain kyllä tämä käsittely täällä ja keskustelu osoittavat, että Suomi on oikeusvaltio. Nimittäin kun puhutaan toimenpiteistä, joissa viranomaiset joutuvat tekemään poikkeuksellisia toimia, Suomi on nimenomaan lainsäädännöllä säättämässä niitä toimivaltuuksia, jotka rajaviranomaisilla on. Se on minusta ehkä tärkein osoitus siitä, että me toimimme kuten oikeusvaltio, ja kun katsotaan perustuslain 2 §:ää, jossa säädetään oikeusvaltiosta, siellä todetaan nimenomaan, että julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Näinhän tässäkin tullaan tekemään.

Minusta keskustelu siitä, onko tämä hyväksyttävissä vai ei, on hyvää. Sitä ovat kyllä häirinneet jonkun verran äärilaitojen kommentoinnit, mutta tätä keskustelua on syytä käydä. Ja myös edustaja Haaviston esiin nostama ajatus siitä, olisiko kansainvälisiä sopimuksia tarpeen muuttaa tai jopa tehdä uusia sopimuksia, on erittäin hyvä ajatus, joskin täytyy todeta, että tässä tilanteessa, jossa nyt elämme, prosessi olisi niiden osalta niin hidas, että ne

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

eivät tähän meidän nykyiseen tilanteeseen auttaisi, mutta silti niitä ei pidä minusta poissulkea tästä eteenpäinkään.

Arvoisa puhemies! Kun tätä lainsäädäntöä on valmisteltu, niin myös valmisteluvaiheessa hallitus on pyytänyt lausuntoja eri tahoilta, ja nostan tässä esille yhden lausunnon, joka minusta on tärkeäkin. Nimittäin korkein hallinto-oikeus on antanut 25.3. tähän lakiluonnokseen lausunnon, ja siinä osana lausuntoa on hyvin juridinenkin ja ehkä monimutkainenkin toteamus tai virke, mutta se on erittäin tärkeä huomio: ”Tilanteessa, jossa vieras valta tai vastaava toimija käyttää lakiluonnoksen kriteerien mukaisesti kolmannen maan kansalaisia Suomeen kohdistetun hybridihyökkäyksen välineinä, oikeusturvan ja oikeusvaltiolaisuuden näkökulma ei voi korkeimman hallinto-oikeuden käsityksen mukaan tyhjäntä yksinomaan Suomen rajalle tuodun yksilön asemaan.” Minusta tämä näkökulma on tärkeä. Emme siis tätä lakia nyt hyväksymällä tule murentamaan meidän oikeusvaltiota, vaan tämä keskustelu osoittaa nimenomaan sen, että me haluamme sitä ylläpitää. Silti haluan todeta, että se kritiikki, jota on esitetty ongelmista suhteessa kansainvälisiin ihmisoikeuksiin ja EU-sääntelyyn, on ilmeinen, ja sen takia me olemme tällaisen poikkeuksellisen tilanteen edessä.

Arvoisa puhemies! Kysymys on rajaturvallisuudestamme poikkeuksellisessa tilanteessa. Ajattelen itse niin, että jos emme kykenisi pitämään kiinni rajojemme koskemattomuudesta ja maamme turvallisuudesta, erityisesti silloin oikeusvaltio olisi uhattuna. Siksi kannatan tämän lakiesityksen hyväksymistä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Ohisalo.

13.55 Maria Ohisalo vihr: Arvoisa puhemies! En haluaisi käyttää tätä puheenvuoroa tänään täällä ehkä yhtenä viimeisimmistä tässä talossa täällä erää pitämistäni. Käytän sen kuitenkin, koska olemme saman äärellä itse asiassa monin paikoin ympäri Euroopan unionia täällä hetkellä. Oikeusvaltioita heikennetään monin paikoin, ja meidän Suomessa piti olla oikeusvaltion suurimpia puolustajia. Ihmisoikeuksien puolustamiselle on siis paikka nyt jos koskaan niin jäsenvaltioissa kuin myös Euroopan parlamentin ja toki neuvostonkin tasolla. Länsimaisia liberaaleja demokratioita uhataan monesta suunnasta, ja toivon, että tätä ei kukaan katso hiljaa sivusta.

Arvoisa puhemies! Venäjä on terroristivaltio, jonka vaikuttamiseen pitää olla valmiina kaikin tavoin. Ihmisten välineellistäminen on alhainen ja surkea tapa aiheuttaa pelkoa ja epäjärjestyä, ja siinä Venäjä onnistuu. Se tekee tätä muuallakin, ja juuri siksi maamme hallituksen olisi täytynyt tehdä kaikkensa, jotta EU-tasolla olisi löydetty asiaan yhteisiä ratkaisuja entistä voimakkaammin, entistä nopeammin. Nyt Suomi haluaa tehdä tästä kuitenkin ennakkotapauksen, siis niin, että ihmisoikeussopimuksia ei tarvitsisikaan noudattaa. Ja vaikka kuinka toivoisi, että tätä lakia ei käytettäisi, tänään tehdään kuitenkin se valinta, että perustuslain yli voidaan kävellä ja ihmisoikeuksia voidaan polkea siitäkin huolimatta, että kyse olisi vain poikkeuksesta, vaikka lyhytaikaisestakin sellaisesta. Ja oikeastaan tämä tapahtui jo perustuslakivaliokunnan käsittelyssä. Siellähän vain vihreät ja vasemmistoliitto nostivat esille asiantuntijoiden suuren enemmistön näkemykset. Tässä salissa olen valitettavasti kuullut asiantuntijoiden puheenvuoroja vähätteleviä puheenvuoroja, ikään kuin tässä talossa kuulemamme asiantuntijat tulisivat tänne kertomaan jotain mielipiteitään, kun nimenomaan tutkimustietoon, asiantuntijatietoon kuuluu se, että tietoa ote-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

taan haltuun laaja-alaisesti ja jaetaan sitä täällä meille. [Joakim Vigelius: Entäs turvallisuusasiantuntijat?]

Sosiaalidemokraatit ovat vakuuttaneet, että ääni tälle puolueelle on ääni ihmisoikeuksille ja oikeusvaltiolle. [Kimmo Kiljunen: Niin se onkin, niin se onkin!] Euroopan parlamenttissakin sosiaalidemokraatit sanovat, että äärioikeiston kanssa ei tehdä yhteistyötä ja että oikeusvaltiota puolustetaan. Ja kysynkin nyt: Miten tämä tehdään aidosti todeksi? Mitä ihmisoikeuksien puolustamista on se, että kansan mandaatin saaneet kansanedustajat joutuvat tässä talossa pyytämään lupaa saadakseen äänestää ihmisoikeuksien puolesta? Ja minä tiedän, että siellä sosiaalidemokraateissa on teitä monia, jotka olette aidosti vaikeassa paikassa. Olen tehnyt teidän kanssanne hyvää yhteistyötä monta vuotta, ja tiedän, että moni käy nyt valtavaa pohdintaa tämän äänestyksen kohdalla, koska ei nyt kyse ole vain yksittäisestä äänestyksestä, nyt kyse on suuremmista periaatteista, ja aidosti vetoan siihen, että vielä pohditte omaa äänestyspäätöstänne. [Suna Kymäläinen: Uskomatonta! En olisi uskonut!] — Minä toivon, että jokainen äänestää omien arvojensa puolesta tänään, todella niin toivon.

Arvoisa puhemies! Venäjän Putinhan on onnistunut siinä, että tässä salissa on nyt käsitelyssä tällainen laki, joka rikkoo niitä perustavanlaatuisia sopimuksia, joita olemme kansakuntana yhdessä muiden kanssa tehneet. [Johanna Ojala-Niemelä: Se on rajattu poikkeus!] Meitä perustuslakia, EU-oikeutta ja kansainvälisiä sopimuksia puolustavia on leimattu, on peloteltu, onpa perussuomalaisen ryhmäjohtosta lähtien todettu, että niin sanotusti väärin äänestävilä pitäisi viedä sotilasarvo, siis demokratiassa. Ja, pääministeri Orpo, on hienoa, että olette salissa kuuntelemassa tätä keskustelua. Toivottavasti voisitte myös osallistua ja ehkä myös kommentoida, koska teidän hallituksenne riveistä, ryhmäjohtosta lähtien, esitetään tällaisia kommentteja toisen ihmisen sotilasarvon menettämisestä siinä tapauksessa, jos hän äänestää arvojensa ja tietopohjansa mukaan miten äänestää.

Pääministeri Orpo, teidän hallituksessanne on sellaisia voimia, jotka haluavat heikentää median vapautta, kyseenalaistavat tutkijoiden riippumattomuutta, [Jenna Simula: Uskomatonta puhetta!] haluavat polkea vähemmistöjen oikeuksia eivätkä halua vaikkapa vahvistaa tuomioistuinten riippumattomuutta. Teidän hallituksellanne on mahdollisuus tehdä tämä, jos haluatte. On myös sellaisia tahoja, voimia, jotka haluavat irtautua Euroopan unionista. Ei tämän sanominen ole mikään yllätys kenellekään. Nämä voimat ovat myös vuosikausia sanoneet, että jatkossa turvapaikkahakemuksia pitää ottaa vastaan nolla. Näin on sanottu, aivan avoimesti. Ja nämä voimat ovat paikoin rakentaneet poliittisen valtansa muukalaisvihamielisyyden varaan. [Jenna Simula: Älkää viitsikö!] Tämä laki on paikoin keppihevonen tälle politiikalle, näille voimille. Ei nimittäin voi sulkea silmiään siltä, mitä ympärillä tapahtuu, mitä myös laajemmin Euroopassa, maailmassa tapahtuu, kun liberaaleja demokratioita poljetaan, ei, vaikka kuinka haluaisi olla lojaali puolueelleen, ei, vaikka kuinka pelkäisi verkossa uhkailijoita, ei, vaikka kuinka ajattelisi, että muut ehkä nyt tietävät tämän lain osalta paremmin kuin itse.

Ja toistan täällä aiemmin sanomani: On kansallisen turvallisuuden uhka, että poliitikkojen mielivalta ottaa yliotteen yhteisistä sitoumuksista, yhteisistä sopimuksista. Siitä on historiassa todella julmia kokemuksia. Siitä meillä on näyttöjä myös viime vuosina Euroopan unionista. [Joakim Vigelius: Suomen eduskunta ei ole mielivaltainen! — Juho Eerola: Se on kansan valta!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Saramo.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

14.01 **Jussi Saramo vas:** Arvoisa rouva puhemies! Minullekin tämä lienee viimeinen puheenvuoro tässä eduskunnassa, ainakin näillä näkymin, [Jenna Simula: Käyttäkää se hyvin!] ja on vähän kafkamainen olo. Tämä eduskunta on nyt turvaamassa oikeusvaltiota rikkomalla sen, ja Suomi on jo tekemässä ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa, joka perustuu siihen, että pienten valtioiden vahvin turva ovat kansainväliset sopimukset ja kansainvälinen oikeus, mutta sitten kuitenkin me olemme nyt hylkäämässä senkin.

Hallituspuolueista on vihdoin myönnetty julkisuudessakin, että ei ole mitään sellaista salaista tiedustelutietoa, joka nyt tätä lakia perustelisi, vaan kaikki on avoimesti... [Välihuutoja] — Kyllä, Venäjä pystyy tuomaan jopa 1 000 ihmistä Suomen rajalle, ja jos on pidempi aika, niin sinne voidaan tuoda enemmänkin ihmisiä, ei kai tämä nyt voi kenellekään olla mikään yllätys. Ja kuten täällä on ansiokkaissa puheenvuoroissa todettu, niin tätä välineellistämistä on ollut jo kymmeniä vuosia aina sieltä 1950-luvulta asti, ei tässä ole mitään uutta. [Suna Kymäläisen välihuuto] Uutta on vain se, että Suomi nyt ainoana — ainoana — EU-maana on säätämässä lain, joka rikkoo räikeästi meidän sopimuksiamme. [Välihuutoja] Ja myös se fakta on tullut julkisuudessa esiin, ettei [Suna Kymäläisen välihuuto] edes ole mahdollista säätää eurooppaoikeutta ylittävää lakia, joten käytännössä tässä ollaan nyt tekemässä lakia, jollaista ei alun perinkään voisi säätää. Toki semmoinen laki voidaan säätää, me voimme säätää vaikka lain, että Suomella ei ole valtionvelkaa, mutta tarkoittaako se sitä, että Suomella ei ole valtionvelkaa, sitä voi kukakin miettiä.

Tämä laki ei myöskään estä ketään ylittämästä maastorajaa, päinvastoin se todennäköisesti houkuttaa Putinia kokeilemaan välineellistämistä. Todennäköistä on, että tämä laki jopa vähentää turvallisuuttamme. [Jenna Simula: Nyt on tietäjä pöntössä!] Mutta se, mikä on varmaa — kaikki muu spekulointia — on se, että tämä vie Suomelta uskottavuuden oikeusvaltiona. Me olemme ainoa EU-maa, joka säätää tällaisen laittoman lain. [Ben Zyskowicz: Meinaatteko näin kertoa siellä EU-parlamentissa?] Itse asiassa nykyinen valtiovarainministeri Purra — itse asiassa oli valtiovarainministeri jo viime vuoden puolella — kirjoitti blogissaan, kuinka nyt on ainutkertainen tilaisuus yleisesti estää turvapaikanhaku tämän Venäjän rajatilanteen siivellä. Hyvin avoimesti meidän valtioneuvoston toiseksi korkein ministeri totesi, että tässä tavoitteena on ajaa eteenpäin perussuomalaisen pitkäaikaisesta tavoitteesta, että turvaa ei voisi Suomesta hakea. [Välihuuto] Minusta on uskomatonta, että tähän on saatu koko eduskunta mukaan, tai ainakin suuri osa siitä.

Hallitus haluaa siis näyttää kovalta, hallitus haluaa näyttää, että se ratkaisee ongelman tavalla, jota edes itäeurooppalaiset johtajat, kuten Orbán, eivät ole uskaltaneet tehdä. Mutta oikeasti hallitushan ei tätä ongelmaa tällä ratkaise, hallitus vain luo tukun uusia ongelmia. Ja kyllä minä ihmettelen, että oppositiostakaan kaikki eivät uskalla todeta, että hei, tuolla keisarilla ei ole vaatteita, vaan lähtevät mukaan tähän poliittiseen ansaan. Toivottavasti olen väärässä. Toivottavasti tämä ei yllytä Putinia kokeilemaan välineellistämistä, toivottavasti emme saa Unkarin tavoin satojen miljoonien sakkoja, mikä pakottaa meitä sakkoja maksamisen jälkeen luopumaan laista vielä sen lisäksi, että se oli sitten turhaa hallituksenkin näkökulmasta. Toivottavasti kaikki menee hyvin, mutta on suuri syy epäillä, että näin ei käy.

Aivan lopuksi, arvoisa puhemies, kiitän kaikkia, jotka kovan paineen alla uskaltavat pitää kiinni siitä, mikä tekee Suomesta ja oikeusvaltiosta vahvan. [Ben Zyskowicz: Kiitos!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Krista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

14.06 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Turvallisuus ja ihmisoikeudet eivät ole vastakkaisia vaan samansuuntaisia asioita. On vaikea kuvitella, että mikään maa voisi olla turvallinen, jos se ei kunnioita perus- ja ihmisoikeuksia. [Suna Kymäläisen välihuuto] Suomella on oikeus ja velvollisuus valvoa rajojaan ja turvata kansallista turvallisuuttaan. Tärkein viesti pitäisi olla, että Suomi ei horju eikä Suomi taivu Venäjän edessä, vaan pitää tiukasti kiinni omista arvoistaan ja periaatteistaan. [Juho Eerola: Ja rajoistaan!]

Venäjän uhka ja välineellistetty maahanmuutto on otettava erittäin vakavasti. Näin olemme myös tehneet. Olemme muun muassa muuttaneet rajalainsäädäntöämme, vahvistaneet turvallisuusviranomaisten resursseja ja lisänneet monenlaisia varautumistoimia. Valitettavasti nyt esitetyn lain toimivuudesta välineellistämisen estämiseksi ei kuitenkaan ole mitään takeita. Sen sijaan sen oikeudelliset ongelmat ovat selviä. Siksi olisi ollut välttämättömyyttä selvittää ja toteuttaa vaihtoehtoisia keinoja. Tätä hallitus ei ole tehnyt, vaan se on lukkiutunut tähän yhteen ratkaisuun, joka on ristiriidassa perustuslain, EU-oikeuden sekä kansainvälisten sitoumusten kanssa. [Suna Kymäläisen välihuuto] Vaihtoehtoja on vaadittu meiltä opposition edustajilta. Se olisi kuitenkin ollut hallituksen tehtävä — ministeriön valmistelua ohjaavat ministerit.

Arvoisa puhemies! Käännytyslakiin sisältyy merkittäviä turvallisuusongelmia. Sen käytännön soveltaminen pikemminkin lisää kuin vähentää jännitteitä rajalla. Käännytyslain myötä voimme ajautua vielä vaikeammin hallittavaan tilanteeseen, jossa käännytysuhan alla olevilla tulijoilla on kaikki syyt loppuun asti kaikin keinoin vältellä suomalaisia viranomaisia. Siten lain soveltaminen pahimmillaan voimistaa riskiä eskalaatioihin ja turvallisuusviranomaisten kuormittumiseen. Laki myös asettaa yksittäiset rajavartijat aivan kohtuuttomaan asemaan. Heidän pitäisi lyhyessä kohtaamisessa rajalla pystyä virkavastuulla ja vastoin EU-oikeutta erittelemään, kuka voi päästä turvapaikkaprosessiin. [Suna Kymäläisen välihuuto]

Arvoisa puhemies! Meiltä vaaditaan tulevana vuosina kylmäpäisyyttä. Keskinäisen luottamuksen ja kunnioituksen on paras vasta-aine idän hallaa vastaan. Demokratian perustana olevaa avointa, moniäänistä keskustelua on vaalittava, ei vaiennettava. Pidän erittäin huolestuttavana sitä tapaa, miten tämän lain yhteydessä asiantuntijoiden näkemyksiä on vähätelty ja lakiin kriittisesti suhtautuvia leimattu.

Kuten todettu, hallituksen esitys käännytyslaista on monella tavalla ongelmallinen. Laki murentaa suomalaista oikeusvaltiota sekä sitoutumisen perus- ja ihmisoikeuksiin Venäjän painostuksen alla. Kuitenkaan laki ei edes anna meille riittäviä takeita siitä, että se olisi toimiva keino Venäjän vihamielisen vaikuttamisen estämiseksi. Siksi en tue tätä lakia. Siitä maksettava hinta on aivan liian kova: perus- ja ihmisoikeuksien, kansainvälisten sopimusten ja EU-lainsäädännön rikkominen. Pelkään, että tätä lakia tullaan jatkossa käyttämään perusteluna uusien perus- ja ihmisoikeusheikkouksien edistämiseen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Päivi.

14.10 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä esityksessä on kysymys Suomen turvallisuudesta, mahdollisuudesta torjua vihamielisiä toimia rajoillamme, joilla myös käytetään välineinä ihmisiä, joita on harhaanjoitettu ja joiden turvallisuus myös vaarannetaan näissä hybriditoimissa.

Lain käyttäminen olisi todellakin korkean kynnyksen takana. Se olisi voimassa vain vuoden, siis määräaikainen laki. Pidän kyllä tärkeänä, että haavoittuvassa asemassa olevat

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

ihmiset huomioidaan poikkeuspykälällä, joten kiitos siitä myös hallintovaliokunnalle, että se erityisesti huomioitiin.

Sisäministerinä aikoinaan toimiessani vaikutuin siitä, miten hyvin Rajavartiolaitoksemme on johdettu, sen henkilöstö osaavaa, meillä Suomessa erittäin korkeatasoisesti koulutettua ja vahvalla arvopohjalla ja etiikalla toimivaa. [Suna Kymäläisen välihuuto] Toisin kuin edellinen puhuja, itse kyllä luotan siihen, että meidän osaavat rajavartiomiehemme — termi pitää sisällään muuten myös nämä naispuoliset rajavartiomiehet — kyllä pystyvät myös tätä haastavaa lakia soveltamaan, jos sitä joskus tarvitaan.

Tätä lakia hyväksyttäessä ei äänestetä — enkä itse äänestä — ihmisoikeuksia vastaan vaan ihmisoikeuksien puolesta, niin Suomessa asuvien turvallisuuden ja perusoikeuksien puolesta kuin myös näiden harhautettujen maahantulijoiden epäinhimillisen välineellistämisen, aseena käyttämisen torjumiseksi.

Turvallisuus on jokaisen valtion ydintehtävä, se kaikkein tärkein tehtävä, ja nyt olemme todellakin sen äärellä. Iloitsen siitä, että eduskunnassa on pitkä historia etsiä ja löytää turvallisuuspolitiikassa yhteinen linja joko yksimielisesti tai laajalla enemmistöllä. Täällä on nostettu esiin yksittäisiä ylilyöntejä, haavoittavia sanoja, tulehtunutta ilmapiiriä käydyssä keskustelussa, mikä on ikävää, ja itsekin sitä suren. Se on tarpeetonta, se on jopa vahingollista ajatellen niitä tavoitteita, joita kaikki täällä tavoittelemme, eli Suomen turvallisuutta.

Omasta puolestani kiitän hallintovaliokuntaa aivan kokonaisuudessaan ja erityisesti haluan kyllä tässä yhteydessä antaa oppositiopuolueille kiitoksen tämän lain rakentavasta, isänmaallisesta käsittelystä ja kiitän kyllä myös niitä edustajia, jotka käyttävät aivan demokraattisesti oikeuttaan puhua myös tätä esitystä vastaan ja äänestää sitä vastaan. Siihen teillä on oikeus, ja se kuuluu tähän parlamentaariseen järjestelmään. On muistettava, että tämän keskustelun ja tämän päätöksenteon jälkeenkin, onpa tulos mikä tahansa, me tarvitsemme hyvää parlamentaarista yhteishenkeä sotaa käyvän Venäjän naapurina — käypä todellakin tässä äänestyksessä nyt miten tahansa.

On hyvä, että hallintovaliokunta myös vahvisti eduskunnan mukanaoloa, jos tämä laki jossakin vaiheessa olisi tarpeen: Eli valtioneuvosto tekee kyllä päätöksen, mutta tästä päätöksestä on viipymättä annettava selvitys eduskunnan hallintovaliokunnalle, ulkoasiainvaliokunnalle ja puolustusvaliokunnalle, ja sitten valiokunnat voivat myös antaa selvityksen johdosta lausunnon valtioneuvostolle tai ministeriölle. Ja myös täysistunto voi tulla mukaan, koska mietintö voidaan tämän selvityksen pohjalta antaa myös täysistunnolle, mikäli valiokunta katsoo asian merkityksen sitä vaativan.

Jos nyt kuvittelemme, että olisimme siinä tilanteessa joskus tulevan vuoden aikana, että tätä lakia jouduttaisiin aivan todella käyttämään ja että olisimme tilanteessa, jossa naapurimaa ryhtyisi vihamieliseen hyökkäykseen Suomen turvallisuutta vaarantaakseen rajallamme käyttäen aseenaan ihmisiä, niin uskon kyllä, että siinä tilanteessa, näiden tosiasioiden edessä, valiokuntien myös kuullessa asiantuntijoita meidän yhtenäisyytemme ja yksimielisyytemme olisi vielä tätäkin hetkeä vahvempaa. Näin uskon ja tätä toivon.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi totean, että kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä on yksimielinen siitä, että lakia väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi tarvitaan ja että se on myös välttämätöntä hyväksyä tässä tilanteessa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kosonen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

14.16 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Olen kuunnellut salin keskustelua ensimmäisessä ja tässä toisessa käsittelyssä, ja helppoa on huomata, miten kaukana toisistaan ja toisten ymmärtämisestä lain puolustajat ja vastustajat ovat. Minulle ihmisoikeudet, oikeus turvapaikan hakemiseen ja oikeusvaltio ovat äärimmäisen tärkeitä, puolustettavia asioita, vaikka olen lain hyväksymisen kannalla. Minulle myös kansallinen turvallisuus ja rakas kotimaa ovat niitä asioita, miksi täällä eduskunnassakin olen.

Linnuntietä Venäjän rajalle on kotoani 37 kilometriä. Meidän seudullamme raja on liikunut edestakaisin vuosisadat, ja olemme kovin onnellisia siitä, että raja on asettunut sille kohtaa, missä se tällä hetkellä on. Rajan tapahtumat tapahtuvat siis kotiseutuni teillä ja pihilla, ja hyvin vähän olen kohdannut itäsuomalaisia, jotka eivät tätä rajalakia kannattaisi.

Arvoisa puhemies! Tämä laki ei ole maahanmuuttolaki, vaan tämä on turvallisuuslaki. Lain perusteluissa mielestäni aivan riittävällä tavalla aukaistaan se, mitä välineellistetty maahantulo tarkoittaa. Ilman tätä lakia Venäjän valikoimat henkilöt pääsisivät Suomeen sisälle, ja tiedämme lain perusteluiden perusteella myös sen, että näitä Venäjän valikoimia henkilöitä on jo tähän mennessä myös hävinnyt jonnekin — kukaan ei tiedä, missä he ovat. Ilman lakia meillä ei olisi keinoja puuttua siihen, että tuhansia tai kymmeniätuhansia saapuisi maahan Venäjän järjestelmällisten toimien avulla. Nämäkin tiedot ja perustelut löytyvät julkisesti. Turvallisuusasiantuntijat ovat olleet tekemässä ja puolustamassa tätä lakia. En usko, että vastustajat eivät olisi yhtä huolissaan kansallisesta turvallisuudesta kuin me lain puolustajat olemme. Lain puolustajilla ja vastustajilla on ehkä erilainen näkökulma välineellistettyyn maahantuloon.

Arvoisa puhemies! Nyt Venäjän raja on kiinni, eikä meiltä pääse Venäjälle eivätkä Suomeen pääse kuin turvapaikanhakijat. Oikeusvaltio on olemassa nyt, mutta ei olisi olemassa salin tiettyjen puheiden perusteella sitten, kun välineellistetyn maahantulon estävä laki olisi käyttövalmiina. Oikeusvaltiolla on oltava oikeudet ryhtyä toimenpiteisiin, jotta valtio voi taata maansa turvallisuuden.

Arvoisa puhemies! Mitään kaiken kattavaa, erinomaista ratkaisua ei ole olemassakaan — kuinka voisi olla, kun toisella puolella on maa, joka on, mitä on? Viime vuosina olemme joutuneet jatkuvasti punnitsemaan eri perusoikeuksien välillä: onko yksi perusoikeus tärkeämpi kuin toinen. Painetta on ollut paljon molemmista suunnista myös tämän lain kohdalla. Kukaan meidän kansanedustajien työtä ymmärtävä ei ole väittänyt, että kansanedustajana toimiminen olisi helppoa. Yhdestä asiasta varmasti kaikki olemme tässä salissa samaa mieltä, siitä, ettei tätä lakia koskaan käytännössä tarvitsisi käyttää.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Tynkkynen, Oras.

14.19 Oras Tynkkynen vihr: Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni ei ollut enää pyytää puheenvuoroa, mutta kun erikseen nimeltä mainiten vastausta tivattiin, niin pidän kohteliaana myös vastata. Kysymyksen esittäjä tosin tietää jo vastauksen ennalta, koska olen hänelle vastannut sekä tiistain keskustelussa että eilisessä suorassa tv-lähetyksessä, mutta siltä varalta, että muille se on jäänyt vielä epäselväksi, mielelläni tähän kysymykseen palaan.

Mikä on näkemykseni siitä, miten tämä lakiesitys suhteutuu Suomen oikeusvaltioasemaan? Niin kuin olen toistuvasti julkisesti todennut, Suomi on oikeusvaltio tänään ja Suomi on oikeusvaltio myös huomenna riippumatta siitä, miten tämänpäiväisessä äänestyksessä käy. Huoleni ei liity siis siihen, että tämän käännytyslain hyväksyminen tässä muodossa romuttaisi tai hävittäisi Suomesta oikeusvaltion, vaan siihen, että jos me teemme vaiheit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

tain, pala palalta, päivä päivältä vuosien varrella päätöksiä, jotka nakertavat oikeusvaltiota eri nurkilta, niin sen tien päässä odottaa meitä aika kurja tulevaisuus — siitä tässä varoitamme ja siitä kannamme huolta.

Tämä ei sinänsä varmasti voi olla mikään suuri yllätys, koska tässä keskustelussa moni käännetykslain kannattajakin on todennut, että punnittuaan eri oikeushyviä he ovat päätyneet siihen, että tämä käännetykslaki on hyväksyttävissä siitä huolimatta, että hallituksen esityksestä, perustuslakivaliokunnan lausunnoista ja hallintovaliokunnan mietinnöstä käy hyvin ilmi, että se on ristiriidassa sekä kansainvälisten sopimusten, EU-oikeuden että perustuslain kanssa. Tästä siis on pohjimmiltaan kysymys.

Toivon, että pysymme valppaina eduskunnassa, kun käsittelemme esityksiä, joissa oikeusvaltion rajoja koetellaan, ja riippumatta tämänpäiväisen äänestyksen tuloksesta pyrimme toimimaan niin, että ainakaan vastaavia päätöksiä tulevaisuudessa ei enää tehdä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona.

14.21 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Kun itsekin tuossa olen ollut viimeiset puolitoista kuukautta vanhempainvapaalla enkä aikaisemmin ole ottanut osaa tämän asian käsittelyyn, niin ajattelin, että tässä vaiheessa, kun nyt viimeisellä rannalla aletaan olemaan, on ehkä paikallaan vielä todeta muutama oma huomio, joilla ainakin itse olen omaa äänestyskäyttäytymistäni myös sitten perustelemassa.

Täällä on käytetty erittäin hyviä puheenvuoroja puolesta ja vastaan, osin varmasti myös hieman yliiioiteltuja puheenvuoroja, mutta yhtä kaikki, asia on merkittävä, ja minusta on hienoa, että tätä on kuitenkin pääsääntöisesti asiallisesti kyetty käsittelemään.

Sitä kuitenkin ei ole ehkä vielä todettu, että kun me täällä puhumme toisaalta kansallisesta turvallisuudesta, toisaalta ihmisoikeuksien noudattamisesta ja niin edelleen, niin me olemme kuitenkin varmasti tavallisen kansalaisen näkökulmasta aika lailla ylätasolla. Eli mitä tämä konkreettisesti, tosiasiaa tarkoittaa, jos me tämän lain säädämme, ja mitä se tarkoittaisi, jos tämä jouduttaisiin ottamaan käyttöön? Ja millä tavalla tämä tilanne eroaisi sitten siitä tilanteesta, joka meillä on tällä hetkellä?

Tällä hetkellähän meillä koko itäraja on suljettu. Se on suljettu sen lainsäädännön perusteella, jonka edellinen eduskunta miltei yksimielisesti hyväksyi. Ainoastaan yksi edustaja taisi äänestää silloin tätä lakiesitystä vastaan, ja hän nyt ei enää tällä hetkellä edustajana olekaan. Mutta kaikki me muut — kaikki meidän muut puolueet hyväksyivät — hyväksyimme sen, että tarvittaessa koko itäraja voidaan sulkea ja turvapaikan hakeminen keskitetään esimerkiksi Helsinki—Vantaalle, siis koko itäraja. Ja tällä hetkellähän on se tilanne, että jos joku siellä menee kolkuttelemaan, on se sitten mikä tahansa raja-asema Vaalimaalta Raja-Jooseppiin, niin siellä ei pysty turvapaikkaa hakemaan. Tämän ovat siis kaikki tässä salissa tällä hetkellä olevat puolueet hyväksyneet. [Anna Kontula: Se on ihan eri asia!]

Millä tavalla nyt sitten tämä nyt käsittelyssä oleva laki tätä tilannetta muuttaisi? Se muuttaisi sitä siltä osin, että mikäli tämä otettaisiin käyttöön, niin meillä todella voisi olla tilanne, että Vaalimaalta Imatran raja-asemille — neljällä raja-asemalla — olisi todettu, että nyt on käynnissä Venäjän aiheuttama hybridioperaatio, jossa he välineellistävät turvapaikanhakijoita, ja todettaisiin, että siellä turvapaikkahakemusta ei voi jättää, mutta esimerkiksi Vartiuksen raja-asema olisi tällöin auki, ja hakijat ohjattaisiin esimerkiksi hakemaan sieltä. Tämä on se konkreettinen tilanne. Tai todettaisiin, että esimerkiksi Raja-Joosepin ja Sallan välisellä maastorajalla on nyt käynnissä tämänlainen tilanne, jossa Venäjä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

käyttää turvapaikanhakijoita välineellistetyn maahantulon muotona painostaen Suomea, ja todettaisiin, että maastorajalta ei voi tulla, siirtykää auki olevalle raja-asemalle. Tämähän on se konkreettinen tilanne, jossa olisimme, mikäli me tämän lain ottaisimme käyttöön.

Ymmärrän sen periaatteellisen huolen, joka liittyy ylipäättänsä siihen, voidaanko missään tilanteessa todeta turvapaikanhakijalle, tuli hän sitten millä muotoa tahansa Suomeen, että tästä et nyt voi hakea turvapaikkaa, sinun on siirryttävä muualle. Ymmärrän oikein hyvin tämän periaatteellisen huolen, koska jos me näin teemme, niin olemme väistämättä riskitiiritaissa tilanteessa esimerkiksi palautuskiellon kanssa. Se on väistämätön tilanne. Mutta eroaako se lopulta kovinkaan paljoa siitä, mikä meillä on tilanne tällä hetkellä? [Päivi Räsänen: Juuri näin!] Tällä hetkellä on siis edelleen — korostan — tilanne, että jos joku haluaa itärajalta turvapaikkaa hakea, niin hänelle on todettu, että voi jättää hakemuksensa Helsinki—Vantaalla. No, ei hän loikkaa varmaan siitä Raja-Joosepin puomin yli sinne Helsinki—Vantaalle, niin että ainoa keino, jos hän haluaa turvapaikkahakemuksen jättää itärajalta, on pyrkiä maastorajan yli, emmekä me varmastikaan halua ohjata ihmisvirtoja meidän maastorajoille.

Ja senpä takia, kun näitä asioita nyt vertaa, siis nykytilannetta, joka yksimielisesti täällä on säädetty, siihen, mitä mahdollisesti nyt ollaan säättämässä, niin lopulta ero on hiuksenhieno. Senpä takia, arvoisa puhemies, kannatan tätä esitystä, niin kiireellisesti julistamista kuin hyväksymistä, koska Suomi tarvitsee toimivia keinoja, joilla voidaan torjua välineellistettyä maahantuloa. Ja edelleenkin tässä keskustelussa ei yhden yhtä vastausta ole saatu siihen, millä muulla keinolla me torjumme tätä vastenmielistä ilmiötä. Kaikki puheenvuorot ovat liittyneet siihen, millä tavalla tätä voitaisiin hallita siinä vaiheessa, kun ihmiset ovat jo täällä, mutta yhden yhtä puheenvuoroa tai esitystä koko tänä aikana ei ole kuultu siitä, millä tätä vastenmielistä ilmiötä voidaan torjua ennen kuin se meidän rajoille tulee. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Guzenina. — Guzenina on mainittu kyllä jo.

14.26 Maria Guzenina sd: Anteeksi, arvoisa puhemies, en kuullut nimeäni mainittavan. — Arvoisa puhemies! Kaikkia päätöksiä täytyy aina tehdä ajassa, punnita kaikki puolet ja asettaa kontekstiinsa, ja me elämme nyt aivan poikkeuksellisessa ajassa. Ukrainasta on paennut yli kuusi miljoonaa ihmistä. Viimeisimpänä kammottavana sotarikoksena Venäjä pommitti lastensairaala. Hybridivaikuttaminen on arkipäivää. Nyt eletään vaarallisia aikoja. Viestin pitää kiiriä myös pakolaisten keskuudessa: Venäjän kelkkaan ei pidä mennä. Ja jotta itse pakolaiskriisi saataisiin ratkaistua, siihen tarvitaan EU-tason yhteisiä keinoja.

Arvoisa puhemies! Olen hyvin huolissani siitä, minkälainen kuva esimerkiksi Suomesa asuville maahanmuuttajille on saattanut tulla tästä keskustelusta, jota täällä eduskunnassa ja eri somealustoilla on käyty. On annettu täysin vastoin totuutta ymmärtää, että tämä poikkeuslaki olisi suunnattu turvapaikanhakijoita vastaan. Näin ei ole, ja tähän viittasivat täällä salissa tänään niin edustaja Zyskowicz kuin edustaja Koskinen.

Tänään äänestetään poikkeuksellisesta laista. Se kohdistuu rajattuun tilanteeseen rajatuna ajanjaksona, ja sen käyttönoton kynnys on todella korkealla, monen portin takana. Tätä lakia ei käytetä tavallisia turvapaikanhakijoita vastaan, ja toivottavasti Suomi ei koskaan joudu tätä lakia käyttämään. Jos joutuu, kyse on vakavasta paikasta. Silloin kyse on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

siitä, että Venäjä yrittää horjuttaa meidän yhteiskuntaamme, meidän kansalaistemme turvallisuutta. Ei anneta Venäjälle tällaista mahdollisuutta.

Arvoisa puhemies! Tämä on tältä erää viimeinen puheeni kansanedustajana. Työhuoneen olen jo tyhjentänyt, ja maanantaista alkaen olen meppi. Kiitän teitä kaikkia kollegoitani. 17 vuotta tässä talossa on hurahtanut kuin siivillä. Kiitos, puhemies. Kiitos, äänestäjät. Haluan sanoa tähän loppuun, että Suomi on tämän päivän äänestyksenkin jälkeen maailman paras maa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. Onnea matkaan myös edustaja Guzeninalle. — Seuraavaksi edustaja Mäkynen.

14.30 Matias Mäkynen sd: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa ei ole vielä tullut vastauksia niihin oikeudellisiin ja käytännön kysymyksiin, joita lakiin liittyen on nostettu, mutta sen sijaan siihen tuntuu kohdistuvan jopa kovaa uskoa siihen, että Venäjä lakkaa välineellistetyin maahanmuuton tämän lain myötä. Ikävä kyllä en itse tähän uskoon voi yhtyä. Ymmärrän hyvin lain kannattajien perustelun, että Suomen on tehtävä jotain Venäjän vaikuttamisen torjumiseksi, ja kansalaiset ovat hyvin ymmärrettävästi huolissaan Suomen turvallisuudesta ja Venäjän toimista. Tilanteen ollessa niin vakava, että lain toimimista kyseenalaistavia leimataan hallituspuolueiden taholta Suomen turvallisuuden heikentäjiksi ja jonkun muun kuin Suomen puolella oleviksi, pitäisi olla itsestään selvää, että ratkaisut tällaiseen tilanteeseen haetaan parlamentaarisessa yhteistyössä ja mahdollisimman laajaa yhteisymmärrystä hakien. Näin ei ole nyt toimittu, ja tästä on vastuussa lopulta pääministeri ja hänen hallituksensa.

Yhtenä tuoreena argumenttina rajalain puolesta on esitetty, että vuoden 2022 rajavartiolaitoksen muutoksen hyväksymisen jälkeen on vain johdonmukaista hyväksyä nyt käännytyslaki. Näiden lakien suurimpia ja tärkeimpiä eroja on se, että 2022 oikeustieteilijät eivät suinkaan vastustaneet raja-asemien sulkemisen mahdollistavaa lainsäädäntöä yksimielisesti, kuten nyt, vaan perustuslakivaliokunta pystyi laatimaan lausuntonsa asiantuntijoihin nojautuen. Tuolloin perustuslakivaliokunnan asiantuntijalausunnoissa kaksi asiantuntijaa vastusti lain säätämistä tavallisena lakina, kolme piti asiaa tulkinnanvaraisena ja kolme piti mahdollisena säätää laki tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Vuonna 2022 rajavartiolaitoksen muutosta ei siten säädetty poikkeuslakina, eivätkä valiokunnat todenneet sen olevan suoraan vastoin Suomen perustuslakia, kansainvälisiä velvoitteita ja EU-oikeutta, kuten nyt on todettu. Laki käsiteltiin eduskunnassa tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Sisällöllisesti tietyksi tärkein ja ilmiselvin ero on se, että rajavartiolaitos ei sisällä push-back-menettelyä, vaan Suomeen on rajan kiinni ollessakin tullut turvapaikanhakijoita, joiden hakemukset on käsitelty ja joista osa on myös saanut turvapaikan. Vaikka esitykset oltaisiin tuolloin todettu yksiselitteisesti ihmisoikeuksien vastaisiksi, mitä siis ei tehty, tämä ei toimi perusteena uusien ihmisoikeusrikkomusten tekemiselle, vaan nimenomaan korostaa, miten vaarallista tällaisen aukon avaaminen perustuslakivaliokunnan käytäntöön on. Lisäksi on todettava, että rajavartiolaitosia säädettäessä todettiin, että samat haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät ovat erityisasemassa myös raja-asemia suljettaessa, kuten nyt tässä käännytyslaissa.

Arvoisa puhemies! Kuten todettua, myös rajan ollessa suljettuna rajavartiolaitos mukaisesti, Suomeen on saapunut henkilöitä, jotka ovat hakeneet turvapaikkaa ja myös sen saaneet Venäjän rajan yli saapuessaan. Tämän lain myötä rajavartioiden tehtäväksi tulee ar-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

vioida hyvin haastavissa olosuhteissa ja vaikeassa tilanteessa, jopa kovan paineen alla se, ketkä ovat haavoittuvassa asemassa olevia tai niin sanottuja aitoja turvapaikanhakijoita. Kun tiedämme, miten vaikea edes normaalimuotoisessa turvapaikkaprosessissa on todeta oikea turvan tarve, asetetaan rajavartijamme nyt kohtuuttoman tehtävän ja suuren inhimillisen taakan eteen.

Nykytilanne, jossa raja on kokonaan suljettu, ei ole optimaalinen. Perusoikeuksien suhdetta toisiinsa punnittaessa on kuitenkin selvää, että hengen ja terveyden suoja, josta palautuskiellossa on kysymys, menee esimerkiksi liikkumisvapauden, perheiden tapaamisoi-
keuden, elinkeinovapauden tai turistien oikeuksien edelle. Naapurimme on edelleen sotaa käyvä terroristivaltio. Siksi rajan avaaminen pushback-menettelyä käyttäen ei ole nykytilaa parempi, vaan edelleen huonompi ratkaisu.

Välineellistetyin maahanmuuton uhka vaikutuskeinona ylipäätään perustuu siihen, että Euroopan unioni ja sen jäsenmaat eivät ole kyenneet järjestämään maahanmuuton, turvapaikanhaun ja pakolaispolitiikan kokonaisuutta niin, että ihmiset pääsisivät laillisesti turvapaikanhakuprosessiin Euroopassa. He joutuvat turvautumaan hengenvaaralliseen laivamatkaan Välimeren yli tai Venäjän kaltaisten roistovaltioiden järjestämään ihmissalakuljetukseen. Kuluvan vuoden aikana unionissa on saatu aikaan maahanmuuttopaketti, joka tuo uusia välineitä hallita tilannetta, mutta varsinaista ratkaisua tähän siirtolaisuuden hallinnan perusongelmaan se ei tuo. Syynä on perussuomalaisien kaltaisten muukalaispelkoisten puolueiden jarrutus unionin yhteisten toimien aikaansaamiseksi. [Välihuutoja]

Ilmastonmuutoksen ja uusien konfliktien myötä siirtolaispaine tulee vain kasvamaan. Nykylinjalla jatkamalla konfliktit rajoillamme tulevat vain pahenemaan. Suomen on vastattava Venäjän hybridiuhkaan, kuten Venäjän uhkaan muutenkin, määrätietoisesti, omista arvoistaan kiinni pitäen EU-maiden kanssa tehtävässä yhteistyössä. EU:n juuri voimaan tullut välineellistämisasiasetus, joka kunnioittaa perus- ja ihmisoikeusvelvoitteitamme, sekä perussopimuksen mahdollistama tukipyyntö komissiolle auttavat hallitsemaan monenlaisia tilanteita. [Joakim Vigeliuksen välihuuto]

Erilaisiin väkivaltaisiin hyökkäyksiin Suomen rajalla pystytään puuttumaan jo nykyisen lainsäädännön pohjalta. Valmiuslaki voidaan viime kauden muutosten myötä ottaa käyttöön myös hybridi-vaikuttamisen tilanteessa, jos sille nähdään tarvetta. Normaaliaikojen lainsäädännön valmistelua on syytä jatkaa parlamentaarisessa yhteistyössä Suomen omaa valtiosääntöä ja kansainvälisiä sitoumuksia kunnioittaen, kuten useat oikeustieteilijät ovat esittäneet. Näin on toimittava myös siinä tilanteessa, että laki tänään kiireelliseksi julistetaan ja hyväksytään.

Kävi itse käännytyslaille tänään miten vain, on Suomen hallituksen ja eduskunnan kiireellistä vahvistaa omaa sitoutumistaan länsimaiseen oikeusvaltioon, kansainväliseen sopimusjärjestelmään ja unionin yhtenäisyyden vahvistamiseen. Joka tapauksessa näen, että perustuslakivaliokunnan omaksuma uusi linja mahdollisuudesta säätää laki riippumatta siitä, miten se rikkoo kansainvälisiä sopimuksia ja EU-oikeutta, on vaarallinen, ja Suomessa kaivataan kipeästi keskustelua siitä, miten vahvistamme perus- ja ihmisoikeuksien suojaa sekä omaa perustuslakimme valvontaa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Ojala-Niemelä.

14.37 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa rouva puhemies! Olemme saaneet käsiteltäväksemme lain, jolla pyritään torjumaan välineellistettyä maahantuloa, kun vieras valtio

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

pyrkii painostamaan Suomea maahantulijoita hyväksikäyttämällä. Lailla turvataan suvereeniteettia ja kansallista turvallisuutta sekä vahvistetaan rajaturvallisuutta. Valtioneuvosto voi päättää, ettei kansainvälistä suojelua koskevia hakemuksia vastaanoteta tietyillä raja-alueilla. Tällöinkin on kuitenkin osoitettava paikka, missä hakemuksia vastaanotetaan. Tämän päätöksen valtioneuvosto tekee yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa.

Lain aktivoiminen on korkean kynnyksen takana, ja se voidaan tehdä kuukaudeksi kerrallaan. Toivon, että tällä lailla on ennaltaehkäisevä vaikutus eikä siihen tarvitsisi turvautua, mutta toivon, että tästä salista lähtee mahdollisimman yhtenäinen viesti Kremlille, että tänne on turha laittaa ihmisiä rajalle tänne pyrkimään.

Laki on määräaikaisena voimassa vuoden. Toivon, että jos laki menee tänään läpi, niin hallitus ryhtyy käymään heti neuvotteluja EU:n kanssa kestävän ratkaisun löytämiseksi, onhan kyse EU:n ulkorajasta, [Sheikki Laakso: Kyllä luvataan!] ja jos tämä yhteinen ratkaisu ei ole löydettävissä, niin muodostetaan parlamentaarinen ryhmä, jossa kaikki eduskuntapuolueet ovat edustettuina, etsimään vaihtoehtoa sillä aikaa, kun tämä laki on voimassa.

Kansainvälistä suojelua koskevia hakemuksia otetaan vastaan tietyissä poikkeustapauksissa. Lapset, vammaiset ja muut haavoittuvassa asemassa olevat huomioidaan rajalla. Itselläni, kuten edustaja Räsäsellä oli myös, on vahva luottamus meidän rajavartioiden toimintaan, siihen, että he ovat melko seppiä tunnistaessaan haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä. Ainoastaan jos suurta määrää ihmisiä ja väkivaltaa käyttämällä pyritään maahamme, voidaan tämä tapauskohtainen arviointi jättää tekemättä.

Perustuslakivaliokunta piti sääntelyn tarvetta välttämättömänä. Kyse ei ole vain perustuslain, kansainvälisten sopimusten tai EU-oikeuden jännitteistä vaan suoranaisesta ristiriidasta, kuten perustuslakivaliokunta kirjoitti lausunnossaan auki. Koska laki rikkoo perusoikeuksia, kansainvälisiä sopimuksia ja EU-oikeutta, niin sitä ei voida säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä vaan laki on säädettävä perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Se, että laki säädetään poikkeuslakina, on oikeusvaltion keino tehdä hallitusti ja tietoisesti poikkeuksia perustuslaista. Uuden perustuslain aikana näitä poikkeuslakeja on säädetty parikymmentä.

Perustuslakivaliokunnan enemmistö katsoi, että kyse on rajatusta poikkeuksesta perustuslaista. Tämä on ajaltaan, alueeltaan ja sisällöltään rajattu. Rajatulla poikkeuslailla voidaan poistaa ristiriita oman perustuslain kanssa. Tällöin ei rikota perustuslakia, toisin kuin täällä väitetään. Vaikka perusoikeuksia ei rikota, niin ristiriidat jäävät kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ja EU-sääntelyn kanssa. Euroopassa on ihmisoikeusratkaisu, jonka mukaan jos on sellainen ristiriita, ettei kansallista normia voi soveltaa, voidaan soveltaa suoraan perusoikeuskirjaa ja kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia. Lain hyväksyminen merkitsee rajattua poikkeusta ihmisoikeuksista, ja rajatun alueen ulkopuolella ihmisoikeudet ovat täysimääräisesti voimassa.

Täytyy muistaa, ettei täällä nyt käsiteltävänä oleva laki ole sama kuin se hallituksen esitys, mikä tänne annettiin. SDP:n toimesta lakia saatiin kohennettua, ja mielestäni oli harmillista, että vasemmistoliitto ja vihreät pesivät kätensä tästä työstä. SDP vaati oikeusturvakeinoista säätämistä ja pykälien 4 ja 5 osalta pykälien täsmentämistä. Nyt tehtyjen muutosten nojalla voidaan paremmin selvittää, ketkä ovat oikeita turvapaikanhakijoita, ketkä välineellistettyjä maahantulijoita. Annankin kiitokset hallintovaliokunnalle tästä työstä sekä siitä, että eduskunta osallistettiin tähän prosessiin, joskin jälkikäteen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

Hallintovaliokunnalla oli ristiriitojen vähentämisvelvoite sen mukaisesti, että oikeusvaltiossa on pyrittävä aina minimoimaan ongelmat. Tällä ei avata reittiä poikkeuslakimenettelyn laajentamiselle, ja tämä on vain nyt vallitsevassa uniikissa tilanteessa käytettävissä. Huomioiden se, että meillä on ollut jo kahdeksan kuukautta raja kiinni, ei enää voida puhua lyhytaikaisesta rajan kiinni pitämisestä, kuten perustuslakivaliokunta viime kaudella linjasi. Nykyinenkään tilanne ei ole optimaalinen, kun poljetaan ihmisten perusoikeuksia, kuten liikkumisvapautta ja perhe-elämän suojaa. Pidänkin puheita oikeusvaltion romuttamisesta ja ihmisoikeuksien polkemisesta liioiteltuina, ja sen takia kannatan tätä lakia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen.

14.42 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Tässä salissa tänään varmasti ihan jokainen edustaja kantaa huolta Suomen kansallisesta turvallisuudesta ja jakaa huolen Venäjän hybridivaikuttamisesta. Venäjän keskeisimpiä tavoitteita on horjuttaa keskinäistä luottamusta ja kylvää epäluuloa. Sen vaikutusyrityksen torjumisessa meillä kansanedustajilla on keskeinen rooli. Jokainen meistä voi valita, lietsooko vastakkainasettelua vai torjuu sitä. Samoin meillä on iso vastuu siinä, vaalimme demokratian tärkeintä elementtiä, mahdollisuutta käydä avointa moniäänistä keskustelua.

Arvoisa puhemies! Jokaisella kansanedustajalla on oikeus ja velvollisuus punnita huolellisesti eri näkökulmia päätöksenteon pohjaksi. Viime kuukausina on haluttu luoda keinotekoinen asetelma, jossa turvallisuus ja ihmisoikeudet on asetettu vastakkain. Rajalakia vastustavia kansanedustajia on syytetty siitä, että punninnassa olisi jätetty turvallisuusnäkökulmat tyystin huomioimatta. Tuo johtopäätös on väärä: Turvallisuus ja ihmisoikeudet kulkevat aina käsi kädessä. Maa ei voi olla turvallinen, jos se ei kunnioita perus- ja ihmisoikeuksia.

Meillä ei ole riittäviä takeita siitä, että tämä laki on toimiva keino Venäjän vihamielisen vaikuttamisen neutraloimiseksi, ja sen vuoksi pidän sen säätämisestä maksettavaa hintaa, eli perus- ja ihmisoikeuksien sekä kansainvälisten sopimusten rikkomista, liian suurena. Diktaattorivaltiota vastaan taistelemisen ei pidä johtaa siihen, että me luovumme Suomen omista keskeistä arvoista ja murennamme oikeusvaltion ja oman perustuslakimme keskeisiä periaatteita. On tärkeää ymmärtää, että juuri siihen ansaan Venäjä meitä yrittää ohjaila. Me emme saa murtua paineen alla.

Arvoisa puhemies! Perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen, luja oikeusvaltio ja tukeutuminen kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään ovat itsessään turvallisuuskysymyksiä, joiden keskeinen merkitys on vakiintuneesti tunnustettu kotimaisessa turvallisuuspolitiikassa kuten myös tuoreessa valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa.

Eduskuntakäsittelyn aikana on käynyt hyvin ilmi, että rajalakiin sisältyy myös merkittäviä turvallisuusongelmia. Yksittäinen rajavartija joutuisi lakia soveltaessaan täysin kohtuuttomaan asemaan, [Suna Kymäläinen: Ei joudu!] kun hänen vastuullaan olisi pikaisen vuorovaikutustilanteen perusteella määrätä ja tulkita yksittäisen henkilön olosuhteita ja tilanteita. Lain toimivuus tuntuu myös nojaavan pitkälti siihen, että Venäjä kunnioittaa pelisääntöjä ja päästää Suomesta poistettut ihmiset poistumaan raja-alueelta. Kuten edustaja Mikkonen edellä totesi, niin tämän lain soveltaminen muuttaa kohtaamisia rajalla nykyistä perustavalla tavalla jännitteisemmiksi. Pahimmillaan se voimistaa riskiä eskalaatioihin ja lisää viranomaisten kuormittumista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

Lain valmistelu on ollut heikkoa, eikä hybridiuhkaan vastaaminen näytä olevan sellaisen analyttisen punninnan tulos kuin mitä vastuullisen turvallisuusajattelun aina pitää olla. Lakiin kriittisesti suhtautuvien esiin nostamat turvallisuushuolet on tyystin ohitettu. Hallituksen kansanedustajien turvallisuusargumenttien yliveraisuudelta vie pohjaa myös heidän oma käytöksensä sosiaalisessa mediassa. Esimerkiksi perussuomalaisen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Mäkelä toivoi kansanedustajan, reservin kapteeni Harjanteen menettävän sotilasarvonsa tähän lakiin liittyvän äänestyskäyttäytymisen vuoksi. Median nostettua asian esiin hän kuvasi sanavalintojaan retoriseksi tehokeinoksi.

Arvoisa puhemies! Eri mieltä olevien uhkailu ei kuulu turvallisuudesta aidosti huolehtivan päättäjän pelikirjaan. Pääministeri Orpo on lausunut ääneen, että välineellistetyin maahantulon vastaamiseksi tarvitaan laki, joka on sekä toimiva että hyväksyttävä. Joudun toteamaan, että valiokuntakäsittelyn aikana tehtyjen muutosten jälkeenkään tämä esitetty rajalaki ei ole kumpakaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kontula.

14.46 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Käyn tässä puheenvuorossani läpi muutamia sellaisia keskustelussa esiin nousseita väitteitä, joita nähdäkseni ei ole riittävästi tarkasteltu.

Ensinnäkin väite siitä, että tässä olisi kysymys tavanomaisesta perusoikeuksien välisestä ristiriidasta, niin sanotusta kollisiotilanteesta, joita aina välillä tulee vastaan ja joita sitten täytyy ratkoa: On aivan selvää ja kiistatonta, että kollisiotilanteita syntyy paljon. Itse perustuslakivaliokunnan jäsenenä pohdin niitä lähes viikoittain. Se on tavallista, sitä tapahtuu paljon, ja meidän järjestelmämme on hyvin sopeutunut siihen. Sekä kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa että perustuslaissamme on mekanismit, joilla tällaisia tilanteita sitten ratkaistaan, mutta nyt ei ole kysymys tällaisesta tilanteesta.

Kaikissa ihmisoikeuksissa ei ole tällaista joustonvaraa, ei ole tällaista sovittelunvaraa, ja kaikissa ihmisoikeuksissa on olemassa jokin raja, jota ei voi ylittää. Nyt me olemme astumassa tämän rajan yli. Nyt ei puhuta enää mistään perusoikeuksien keskinäisestä sovitte-
lusta, nyt puhutaan siitä, että rikotaan ihmisoikeuksia ja todennäköisesti myös EU-oikeutta.

Sitten toinen argumentti: jos nyt säädetään tämä laki, niin sitten voidaan avata raja. On aivan selvää, että on kohtuutonta, että raja on pidetty kiinni nyt jo näin monta kuukautta. Se aiheuttaa valtavaa kärsimystä yksittäisille ihmisille. Perheet eivät pysty olemaan tekemisissä toistensa kanssa, talous sakkaa ja niin edespäin, mutta kuinka kukaan voi rationaalisesti esittää väitettä, että jos menemme sellaiseen tilanteeseen, mikä meillä oli ennen sulkua, että vuodessa rajan yli tehdään yli miljoona ylitystä, joista puolet on venäläisiä, niin tämän jälkeen se, että muutama turvapaikkahakemus jätetään ottamatta vastaan, jotenkin kansallista turvallisuutta merkittävästi tässä maassa lisää. [Ben Zyskowiczin välihuuto] Sehän on ihan hassu ajatus. Mikä henkilöstä, aseettomasta ihmisestä, joka hakee turvapaikkaa, tekee jotenkin oleellisesti vaarallisemman kuin henkilöistä, joita sitten kulkisi satojatuhansia rajan yli koko ajan ja jotka eivät hae turvapaikkaa? [Jani Mäkelän välihuuto]

No niin, mennään ongelmaan 3. Täällä on usein esitetty väite kohdistuen syytöistä myös vasemmistolaisiin vuoden 22 päätöksestä sallia rajan sulkeminen ja hakemusten keskittäminen. Näin todella tapahtui. Itse jätin perustuslakivaliokunnassa tähän eriävän mielipiteen, koska siihen liittyy useita sellaisia ihmisoikeuksien kannalta vähintäänkin kyseen-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

alaisia asioita, enkä vieläkään pidä sitä lainsäädäntöä hyvänä, mutta siinäkin on jälleen aivan eri asiasta kysymys kuin siitä, mistä me olemme nyt päättämässä. Se, että turvapaikkahakemuksia keskitetään, ei tarkoita, että turvapaikkahakemuksia ei otettaisi vastaan. Turvapaikkahakemukset voidaan kansainvälisten ihmisoikeussopimusten puitteissa päättää keskittää vaikka kuuhun, kunhan järjestetään tehokas mahdollisuus ihmisille käydä niitä sieltä hakemassa, [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] ja tämä asia sanotaan myös hallintovaliokunnan tuolloisessa mietinnössä. Ei siis ole mitään läheskään tähän tilanteeseen rinnastettavaa oikeudellista ongelmaa siinä, että turvapaikkahakemuksia keskitetään, ellei siihen samalla liity sitten sellaisia mekanismeja, joilla tosiasiaa turvapaikkahakemusten vastaanottoa pyritään estämään, niin kuin tässä laissa nyt ollaan tekemässä. [Suna Kymäläinen: Rajalakihan estää!]

Sitten sellainen jännä ja tiukasti istuva myytti, että nyt olisi jonkinlainen uusi tilanne, jota ei olisi osattu aikaisemmin ennakoida: No, pelkästään toisen maailmansodan jälkeen tiedetään kymmeniä erilaisia välineellistämisen tilanteita, eli koko sinä aikana, kun meidän tämänhetkistä ihmisoikeusapparaattiamme on rakennettu, on jatkuvasti ollut erilaisia tilanteita, joissa välineellistämistä on käytetty. [Mauri Peltokangas: Nyt siihen tulee laki!] Tällä hetkelläkin on lapsellista ajatella, että turvapaikkaa hakevat ihmiset, jotka Eurooppaan tulevat, jotenkin valtaosaltaan — tai ne oikeat turvapaikanhakijat — tulisivat jotenkin turistilennolla kaikki paperit kainalossaan asiallisesti omilla palkkarahoillaan ostetulla matkalipulla. Käytännössä tilanne on se, että rajat on jo nyt siinä määrin suljettu, että merkittävä osa Eurooppaan tulevista turvapaikanhakijoista joutuu turvautumaan joko salakuljetukseen tai sitten heitä muulla tavoin hyväksikäyttävien toimijoiden apuun päästäkseen turvaan. Tässäkään tilanteessa ei ole mitään erityisen uutta, koska näin on ollut ainakin sen ajan, kun meillä kirjoitettua historiaa on. Oikeuden turvapaikkaan määrää turvan tarve, ei se, millä keinoin ihminen on joutunut liikkumaan turvaan päästäkseen tai turvaa hakemaan päästäkseen. Tämän pitäisi olla kaikille aivan itsestäänselvä asia.

Toisen maailmansodan kauheuksien yksi keskeinen mahdollistaja oli nuiva maahanmuuttopolitiikka, jota silloin käytettiin niiden ihmisten liikkumisen estämiseen, jotka turvaa olisivat tarvinneet. Tämän seurauksena toisen maailmansodan jälkeen silloiset päättäjät kokivat, että on tarpeen tehdä joku mekanismi, jolla rajoitetaan kansallisia päättäjiä tekemästä hätäisiä ratkaisuja, paniikkipäätöksiä silloin, kun olo on epävarma, jotka sitten saattaisivat jollakin lailla johtaa sellaisiin lopputuloksiin, joita täytyy katua myöhemmin.

Paha harvoin tapahtuu yhdessä rykäyksessä, vaan tyypillisempää on, että sen taustalta pystytään myöhemmin jäljittämään useita yksittäisiä päätöksiä, joissa ollaan määrätietoisesti kuljettu kohti sitä lopullista katastrofia. [Jani Mäkelän välihuuto] Tämä oli se keskeinen perintö, minkä meidän isovanhempiemme sukupolvi, se sukupolvi, joka rakensi uudeleen Euroopan toisen maailmansodan jälkeen, meille halusi välittää. Sen perinnön nimi on ihmisoikeusjärjestelmä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kokko.

14.54 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Tiedän, että kaikilla on jo kiire äänestämään, mutta en ole itse tässä asian käsittelyssä päässyt omaa näkökulmaani nostamaan esille, joten ehkä lyhyesti liittyen siihen, miten oma ajatteluni on kehittynyt tämän lain kannattamisen kannalle:

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

Itselleni kansakunnan turvallisuus ja kansalaisten hyvinvointi on ollut keskeinen periaate koko sen ajan, mitä olen politiikassa ollut, ja olen sen puolesta töitä tehnyt. Nykytilanne on sellainen, että me tarvitsemme tämän lain. Venäjä on osoittanut häikäilemättömyytensä naapureitaan vastaan, ja siksi meidän tulee olla varautuneita. Venäjällä on kyky ja tahto käyttää maassa laillisesti olevia siirtolaisia aseena Suomea vastaan, ja se on jopa tuonut heitä suorilla yhteyksillä Lähi-idästä maansa luoteisosiin, kuten julkisuudestakin on voitu lukea. Pahimmillaan jopa kymmenientuhansien ihmisten työntäminen Suomen rajoille aiheuttaisi vain kaaosta ja epävakautta, ja tässä suhteessa täytyy toimia päättäväisesti.

Kuten moni muu puheenvuoron pitäjä, muun muassa Johanna Ojala-Niemelä totesi hyvin, että ei näe oikeusvaltion tässä romuttuvan, niin en näe siihen itsekään mahdollisuutta, varsinkin jos laittaa asian mittasuhteisiin. Määräaikainen laki, tarkkaan rajatulla alueella, kuukaudeksi kerrallaan aktivoituna ei mielestäni ole se perustavanlaatuinen oikeusvaltion romuttaminen, mitä tässä on nostettu esille. Ja tämän lain voimaansaattaminen ja käyttäminen riippuu oikeastaan ainoastaan Venäjästä — se, miten he tulevat suhtautumaan Suomeen ja meidän rajaturvallisuuteen, on heidän päätösvallassaan kiinni. Tämä laki myös mahdollistaa sen epäinhimillisen tilanteen poistamisen, mikä tällä hetkellä on maamme itärajan ollessa kokonaan suljettuna.

Lopuksi vielä, arvoisa puhemies: Tässä keskustelussa ovat selkeästi vastakkain kansallinen turvallisuus ja kansainväliset sopimukset ja ihmisoikeudet, ja mielestäni molemmilla osapuolilla on ollut erittäin perusteltuja ja analyttisiä argumentteja oman näkökulmansa tueksi, ja toivon, että mitä ikinä tämä sali päättääkään, kumminkin sitä toistakin puolta tullaan kunnioittamaan. Tiedostan politiikan lainalaisuudet, hallitus—oppositio-asetelman ja ryhmäpäätöksen merkityksen, mutta itse en ole missään vaiheessa tässä kysymyksessä nähnyt henkilökohtaisesti tarvetta ryhmäpäätökselle, vaan nimenomaisesti jokaisen yksittäisen edustajan omien arvojen ja oman ajattelun pohjalta tehdyille ratkaisulle tässä vaikeassa asiassa, varsinkin kun vastuu tästä asiasta on jokaisella yksittäisellä edustajalla, jolle kansalainen on suoraan antanut demokraattisissa vaaleissa vallan ja vastuun. — Kiitokset.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Henriksson.

14.57 Anna-Maja Henriksson r: Värderade talman, arvoisa puhemies! I sjutton år har jag haft glädjen att jobba som riksdagsledamot, och i dag är min sista dag här i Riksdagshuset åtminstone för närvarande.

Det är Rysslands agerande som gör att vi i dag har framför oss ett svårt beslut, ett beslut om den så kallade gränslagen. Vi har en oberäknelig granne som har visat sig vara fullständigt hänsynslös, som fortsätter sitt fullskaliga anfallskrig mot Ukraina, en granne som använder oskyldiga människor för egna syften i sina hybridoperationer. Det här är fel. Ryssland borde förstås upphöra med sitt agerande genast.

Tyvärr finns inte sådana tecken just nu. Tvärtom är hela världsläget just nu mycket instabilt. Det är mot den här bakgrunden man måste bedöma den här undantagslagstiftningen. Därför är det klart att Finland behöver göra allt man kan för att skydda sig mot hybridattacker från Ryssland, och det är fullständigt klart att det är oförsvarligt att ett land använder människor som verktyg mot ett annat land för sina egna politiska målsättningar.

Lagförslaget är problematiskt av de orsaker som har lyfts upp i offentligheten. Det är enligt min mening också klart att Finland är bundet av EU-rätten och sina internationella för-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

pliktelser, och i förhållande till EU-rätten kan man inte avvika ens med en finsk undantagslag. Därför finns här klara spänningar som var och en måste vara medveten om.

Arvoisa puhemies! Venäjän vuoksi meillä on tänään tässä edessämme vaikea päätös. Meillä on arvaamaton naapuri, joka on osoittanut olevansa täysin häikäilemätön ja joka jatkaa täysimittaista hyökkäyssotaansa Ukrainaa vastaan. Meillä on naapuri, joka käyttää ihmisiä omiin tarkoituksiinsa hybridioperaatiossaan. Tämä on väärin. Venäjän pitäisi tietenkin lopettaa tämä toiminta heti. Valitettavasti sellaisia merkkejä ei tällä hetkellä ole. Päinvastoin koko maailmantilanne on tällä hetkellä hyvin epävakaa. Tätä taustaa vasten tätä poikkeuksellista lainsäädäntöä on arvioitava. Siksi on selvää, että Suomen on tehtävä kaikkensa suojautukseen Venäjän hybridihyökkäyksiltä. Ja on täysin selvää, että on kestävämpiä, että jokin maa käyttää ihmisiä välineinä toista maata vastaan omien poliittisten tavoitteittensa saavuttamiseksi. Se ei ole näitten ihmisten vika.

Lakiehdotus on ongelmallinen syistä, jotka on tuotu esiin julkisuudessa. Mielestäni on myös selvää, että Suomea sitovat EU-lainsäädäntö ja kansainväliset velvoitteet eikä EU-lainsäädäntöön nähden voida poiketa edes poikkeuslailla. Tässä on siis selviä jännitteitä, jotka kaikkien on tiedostettava.

Omalta osaltani haluan mainita kolme asiaa, jotka ovat olleet ratkaisevia, jotta voisin äänestää tämän lain puolesta: Ensinnäkin kynnyksen tämän lain aktivoimiseen on oltava hyvin korkea, ja pääministerillä yhdessä presidentin kanssa on tässä erittäin suuri vastuu. Kaikki muut käytettävissä olevat keinot on käytettävä ennen kuin tätä lakia voidaan ottaa käyttöön. Ja haluaisin ajatella, että meillä pöydällä onkin laki, jota toivottavasti ei tarvitse koskaan soveltaa. Toiseksi, tämä laki on väliaikainen, yhdeksi vuodeksi, eikä RKP sitoudu tukemaan tämän lain mahdollista jatkamista. Kolmanneksi, kun puhumme 1 340 kilometrin pituisesta rajastamme, me puhumme myös Euroopan ja EU:n ulkorajasta. Tästä syystä on nyt tärkeää löytää ratkaisuja EU-tasolla. Hallituksen pitää siis aktiivisesti työskennellä ratkaisun aikaansaamiseksi EU-tasolla, ja tätä työtä on aloitettu — sen tiedän — mutta tätä työtä on tehostettava.

Lopuksi: Pidän erittäin tärkeänä, että hallitus ymmärtää vastuunsa tehdä kaikkensa sen eteen, että Suomea ei viedä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen tai EU-tuomioistuimeen. Siitä voisi tulla monin tavoin kallis tapaus veronmaksajille ja maamme maineelle. Tämäkin vastuu on nyt ensisijaisesti pääministerillä ja hallituksella. Omalta osaltani aion tulevana Euroopan parlamentin jäsenenä tehdä kaikkeni edistääkseni EU:n tasolla yhteisiä kestäviä ratkaisuja tilanteisiin, joissa jokin vieras valtio käyttää maahanmuuttajia välineenä vaikuttaakseen toiseen valtioon.

Lopuksi totean, että tässäkin asiassa olen halunnut tukea RKP:n uutta johtoa.

Värderade talman! Det finns tre olika orsaker till att jag kan tänka mig att stöda den här lagen. För det första, tröskeln att ta i bruk den här lagen ska vara väldigt hög. Statsministern bär här tillsammans med presidenten ett mycket stort ansvar. Alla till buds stående medel måste användas före den här lagen kan aktiveras, och jag hoppas att vi på bordet nu har en lag som vi aldrig kommer att behöva tillämpa.

För det andra: Den här lagen är tillfällig, den ska gälla för ett år, och svenska folkpartiet har inte förbundit sig att stöda en eventuell förlängning av den här lagen.

Och då vi talar om vår yttre gräns på 1 340 kilometer så talar vi också om Europas yttre gräns, och därför behöver vi hitta en lösning på EU-nivå, och det är en sådan lösning som

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

jag också som blivande EU-parlamentariker vill jobba för tillsammans med er, tillsammans med Finlands regering.

Haluan lopettaa sillä, että haluan kiittää teitä kaikkia edustajia. Olen aivan varma siitä, että jokainen meistä tässä salissa haluaa isänmaan parasta.

Jag är helt övertygad om att vi alla i den här salen vill fosterlandet väl, och därför hoppas jag att oberoende av hur man röstar i den här frågan ska vi respektera varandra och fortsätta jobba konstruktivt, inte splittrande, för landets väl och ve.

Kunnioittakaamme siis toisiamme ja toistemme mielipiteitä. Kiitoksia näistä vuosista, tack så mycket! [Timo Heinonen: Tack, Anna-Maja!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Onnea matkaan myös edustaja Henrikssonille. — Seuraavaksi vielä puheenvuoron käyttää hallintovaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Peltokangas.

15.04 Mauri Peltokangas ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä keskustelusta. Olen kuunnellut tässä monia eri tulokulmia. Kuuntelin myöskin tallenteen keskustelusta, mikä tiistaina täällä salissa käytiin.

Haluan kiittää tässä vaiheessa tietenkin pääministeri Orpon hallitusta esityksestä. Haluan kiittää sisäministeri Rantasta ja kansliaa hyvästä valmistelusta. Erityiskiitoksen ansaitsee tietenkin hallintovaliokunta. Haluan kiittää valiokuntaa kokonaisuutena ja jokaista valiokunnan jäsentä erikseen kuin myös niitä valiokunnan varajäseniä, jotka osallistuivat työskentelyyn. Kiitokseni menee myöskin perustuslakivaliokunnalle: kaksi lausuntoa tuli hallintovaliokuntaan, B-lausunto erittäin nopeasti, tiiviillä aikataululla. Erityiskiitokseni myöskin perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja edustaja Vestmanille.

Elämme historiallisia aikoja, katsomme nyt yhdessä tulevaisuuteen, mietimme kukin varmastikin paikaltamme, mikä on se paras ratkaisu. Luotan Suomen eduskuntaan ja siihen, että katsomme isänmaan etua. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Keskustelun kuluessa on tehty ehdotuksia, joista on äänestettävä. Äänestykset tapahtuvat tässä täysistunnossa tauon jälkeen.

Istunto ja asian käsittely keskeytetään, ja istuntoa jatketaan kello 15.16.

Täysistunto keskeytettiin kello 15.06.

Täysistuntoa jatkettiin kello 15.16.

Puhemies Jussi Halla-aho: Nyt jatketaan kello 15.06 keskeytettyä istuntoa ja päiväjärjestyksen 3. asian käsittelyä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2024 vp

Keskustelussa edustaja Atte Harjanne on edustaja Li Anderssonin kannattamana ehdottanut, että lakiehdotusta ei julisteta kiireelliseksi. Lisäksi keskustelussa edustaja Laura Meriluoto on edustaja Atte Harjanteen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylätään. — Selonteko ruotsiksi.

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensin päätetään valiokunnan ehdotuksesta, että lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi, mihin vaaditaan viiden kuudesosan enemmistö. Jos valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Hyväksymiseen vaaditaan kahden kolmasosan enemmistö. Jos lakiehdotusta ei julisteta kiireelliseksi, päätetään äänten enemmistöllä sen hyväksymisestä lepäämään ensimmäisiin eduskuntavaalien jälkeisiin valtiopäiviin tai hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen julistaminen kiireelliseksi ”jaa”, ja joka ei kannata kiireelliseksi julistamista, äänestää ”ei”. Jos vähintään viisi kuudesosaa annetuista äänistä on jaa-ääniä, on ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hyväksytty. — Pyydän äänestämään ”jaa” tai ”ei”.

Äänestyksen tulos: jaa 167, ei 31; poissa 1 (äänestys 1).

Eduskunta julisti ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 53/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen kiireelliseksi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Lakiehdotuksen hyväksyminen ”jaa”, hylkääminen ”ei”. Hyväksymiseen vaaditaan kahden kolmasosan enemmistö. — Pyydän äänestämään ”jaa” tai ”ei”.

Äänestyksen tulos: jaa 167, ei 31; poissa 1 (äänestys 2).

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 53/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen. Asian käsittely päättyi.